

บทที่ 4

พิพิธภัณฑวัตถุและสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑวัตถุในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

บทนี้เป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนามในบริบทของพิพิธภัณฑวัตถุที่เกี่ยวข้อง ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง ลักษณะกายภาพ อาคารพิพิธภัณฑ การจัดแสดงและการบริหารจัดการ ตลอดจนสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑของพิพิธภัณฑวัตถุในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 4.1 การศึกษาและสำรวจพิพิธภัณฑวัตถุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- 4.2 การคัดเลือกตัวอย่าง (Sampling) พิพิธภัณฑวัตถุในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง เพื่อสำหรับการศึกษาในครั้งนี้
- 4.3 การศึกษาตัวอย่าง (Sample) พิพิธภัณฑวัตถุในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
 - 4.3.1 พิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม ตำบลเวียงเหนือ
 - 4.3.2 พิพิธภัณฑวัตถุลำปางกลางตะวันออก ตำบลชมพู
 - 4.3.3 พิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร วัดพระเจดีย์ชาวหลัง ตำบลต้นธงชัย
- 4.4. วิเคราะห์ความสำเร็จและสภาพปัญหาของการจัดการพิพิธภัณฑวัตถุในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
 - 4.4.1 ความสำเร็จของพิพิธภัณฑวัตถุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
 - 4.4.2 ปัญหาของของพิพิธภัณฑวัตถุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การศึกษาและสำรวจพิพิธภัณฑ์วัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การสำรวจและศึกษาพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางมีกระบวนการและขั้นตอนทำการสำรวจด้วยแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่เป็นประชาชน พระสงฆ์ และผู้นำชุมชน จำนวน 150 คน เพื่อสอบถามหารายชื่อและสถานที่ตั้ง ตลอดจนสำรวจเก็บข้อมูลในรายละเอียดเบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการสำรวจและเก็บข้อมูลพบว่า ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปางมีพิพิธภัณฑ์ของวัด จำนวน 8 แห่ง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) พิพิธภัณฑ์วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ตำบลเวียงเหนือ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา หรือลานนามิวเซียม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพระอุโบสถหรือพระวิหารหลวง เป็นอาคารกว้าง 8 เมตร ยาว 38 เมตรเศษ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2505 สมัยพระมหาอุณสูมังคโล เป็นเจ้าอาวาส เดิมเป็นที่ตั้งของศาลาการเปรียญต่อมารื้อออกและสร้างอาคารใหม่ทดแทนเพื่อรวบรวมและจัดเก็บรักษาศิลปวัตถุและ โบราณวัตถุ ศิลปะล้านนา อาทิไม้แกะสลัก ไม้แกะสลักครุฑ ตราอาร์ม สัตว์กันท์หรือเชิงเทียน พระพุทธรูป หีบธรรม เครื่องเงิน ฯลฯ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของประชาชนทั่วไป⁶⁰

ภาพที่ 4.1 อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

⁶⁰ กรมศิลปากร, ปกิณกศิลปวัฒนธรรม เล่ม 12 (กรุงเทพฯ: บริษัทนิพลฟิล์ม 2004 จำกัด, 2549), หน้า 34.

2) พิพิธภัณฑวัดพระเจดีย์ขาวหลังตำบลต้นธงชัย

มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “พิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร” เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 2 ชั้นสร้างขึ้นโดยการนำของพระราชจินดา นายก เจ้าคณะจังหวัดลำปาง เจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ขาวหลังรูปปัจจุบันที่สะสมสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ได้รับจากการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาและการสะสมจากตัวท่านเอง⁶¹

ภาพที่ 4.2 อาคารพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร วัดพระเจดีย์ขาวหลัง

3) พิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก ตำบลชมพู

ตั้งอยู่ ณ วัดลำปางกลางตะวันออก ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2554 โดยพระอธิการวรรณ สิกขสโก เจ้าอาวาสวัดลำปางกลางตะวันออกรูปปัจจุบัน ร่วมกับคณะศรัทธาวัดลำปางกลางตะวันออกได้จัดสร้างพิพิธภัณฑขึ้น โดยดัดแปลงชั้นล่างของหอไตร วัดลำปางกลางตะวันออก เป็นพิพิธภัณฑของวัด โดยวัดจัดแสดงอาทิ พระพุทธรูป วิหารจำลอง หอสงรง ภาพเก่า และสิ่งของที่ได้รับจากการบริจาคของชาวบ้านประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก⁶²

⁶¹ สัมภาษณ์ พระครูไพจิตเมตตยาทร อายุ 47 ปี ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ขาวหลัง, 16 พฤษภาคม 2557.

⁶² สัมภาษณ์ พระอธิการวรรณสิกขาสโก อายุ 30 ปี ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดลำปางกลางตะวันออก, 18 พฤษภาคม 2557.

ภาพที่ 4.3 อาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

4) พิพิธภัณฑ์วัดพระธาตุเสด็จ ตำบลบ้านเสด็จ

ตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุเสด็จ จัดสร้างครั้งแรกในปี พ.ศ. 2499 โดยพระครูรัตนาคม อดีตเจ้าอาวาสวัด ได้ยึดแนวพระราชดำริของพระองค์เจ้าจุมพฏพงษ์ บริพัตร เพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุของวัด จนกระทั่งปี พ.ศ.2553-2554 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นำโดยสถาบันไทยคดีศึกษา ร่วมกับ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง ได้ขับเคลื่อนเพื่อสร้างพิพิธภัณฑ์วัดพระธาตุเสด็จแห่งใหม่ร่วมกับชุมชนในพื้นที่ โดยปรับปรุงอาคารศาลาบาตร วัดพระธาตุเสด็จ และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ.2555 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน⁶³

ภาพที่ 4.4 อาคารพิพิธภัณฑ์วัดพระธาตุเสด็จ

⁶³ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พระธาตุเสด็จ วัดชุมชนคนพิพิธภัณฑ์ (ลำปาง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 286 - 287.

5) พิพิธภัณฑวัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ

ตั้งอยู่ ณ วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เกิดขึ้นภายหลังโครงการอนุรักษ์วิหารพระเจ้าพันองค์วิหารจัตุรมุขสำคัญของวัดปงสนุกเหนือเมื่อ พ.ศ.2547 เมื่อพบว่าบนชั้นเรือนยอดของวิหารจัตุรมุขหลังดังกล่าวมีพระพุทธรูปไม้จำนวนมากถึง 200องค์ เก็บซ่อนอยู่ เมื่อมีการอัญเชิญพระพุทธรูปไม้ต่างๆ ทำทะเบียนและปริวรรตจารึกฐานพระพุทธรูปดังกล่าวแล้ว ในปีเดียวกันนี้ ทางวัดปงสนุกเหนือจึงได้จัดจัดสร้างพิพิธภัณฑพระพุทธรูปไม้และตุ๊กตาธรรมขึ้น เพื่อจัดแสดงและถ่ายทอดเรื่องราวองค์ความรู้ต่างๆ ให้ผู้เข้าชมได้รับทราบโดยอาคารพิพิธภัณฑดังกล่าวเดิมเป็นกุฏิไม้สองชั้นของเจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือรูปปัจจุบัน⁶⁴

ภาพที่ 4.5 อาคารพิพิธภัณฑวัดปงสนุกเหนือ

6) พิพิธภัณฑเวียงลคร วัดพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย

ตั้งอยู่ ณ วัดพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดลำปางก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2548 มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “พิพิธภัณฑเวียงลคร” เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 2 ชั้น มีผู้จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของวัดพระเจ้าทันใจ ซึ่งพระครูพุทธธรรมโสภิตเจ้าอาวาสวัดพระเจ้าทันใจรูปปัจจุบันสะสมเก็บรักษาสีงของต่างๆที่ได้รับบริจาคและจัดหาด้วยตัวท่านเอง⁶⁵

⁶⁴ สัมภาษณ์ พระน้อย นฤตตโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปงสนุกด้านเหนือ, 3 มิถุนายน 2557.

⁶⁵ สัมภาษณ์ พระครูพุทธธรรมโสภิต, เจ้าอาวาสวัดพระเจ้าทันใจ, 3 มิถุนายน 2557.

ภาพที่ 4.6 อาคารพิพิธภัณฑเวียงลคร

7) พิพิธภัณฑวัดเชียงราย ตำบลสวนดอก

ตั้งอยู่ ณ วัดเชียงราย ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “พิพิธภัณฑพระเทพวิสุทธิโสภณ” ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อ ปีพ.ศ.2555 โดยดำริของพระปลัดสมโภช เจ้าอาวาสวัดเชียงราย รูปปัจจุบันและคณะกรรมการจัดสร้างพิพิธภัณฑ ซึ่งพระปลัดสมโภช ได้เชิญให้คำปรึกษาในการวางโครงสร้างแนวทางการจัดพิพิธภัณฑ โดยภายในอาคารจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้อัฐบริวารของพระเทพวิสุทธิโสภณ อดีตเจ้าอาวาสวัดเชียงรายและเจ้าคณะจังหวัดลำปาง นอกจากนี้ยังจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ของผู้ครองนครลำปางองค์สุดท้าย⁶⁶

ภาพที่ 4.7 อาคารพิพิธภัณฑวัดเชียงราย

⁶⁶ สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมโภช, เจ้าอาวาสวัดเชียงราย, 4 มิถุนายน 2557.

8) พิพิธภัณฑวัดป่าต้นกุ่มเมือง ตำบลปงแสนทอง

ตั้งอยู่ ณ วัดป่าต้นกุ่มเมือง ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “หอพระไตรปิฎกภัณฑ” สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2546 โดยนางกาญจนาประชาพิพัฒน์ สร้างถวายอุทิศเจ้าพ่อหนานสม เจ้าแม่บุ ทาปลุกผู้สืบเชื้อสายตระกูลณ ลำปาง ภายในพิพิธภัณฑ จัดเก็บโบราณวัตถุล้ำค่า และจัดแสดงสิ่งของเครื่องประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแบบพื้นเมือง เป็นจำนวนมาก⁶⁷

ภาพที่ 4.8 อาคารพิพิธภัณฑวัดป่าต้นกุ่มเมือง

4.2. การคัดเลือกตัวอย่าง (Sampling) พิพิธภัณฑวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำปางเพื่อ สำหรับการศึกษาในครั้งนี้

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ผู้ศึกษามีเป้าหมายที่จะศึกษาตัวอย่าง (Sample) พิพิธภัณฑวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 3 แห่ง เนื่องจากมีข้อจำกัดของระยะเวลาในการศึกษา จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีจับสลากพิพิธภัณฑวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจำนวน 3 แห่ง จากพิพิธภัณฑวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ทั้งหมด 8 แห่งที่ได้สำรวจในตอนที่ผ่านมา ซึ่งผลการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) พิพิธภัณฑวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อทำการศึกษารั้ครั้งนี้ ได้แก่

- (1) พิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ตำบลเวียงเหนือ
- (2) พิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก ตำบลชมพู
- (3) พิพิธภัณฑสถานเขลางคนคร วัดพระเจดีย์ชาวหลัง ตำบลต้นธงชัย

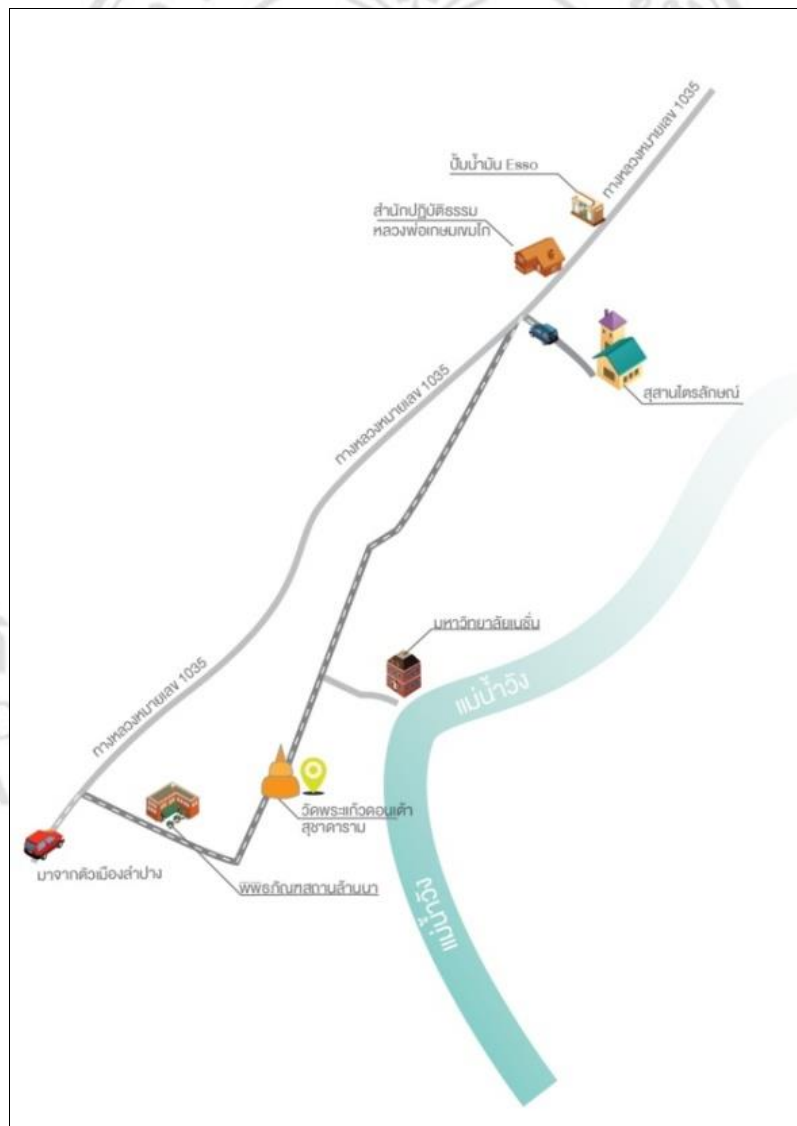
⁶⁷ สัมภาษณ์ พระนาถ, เจ้าอาวาสวัดป่าต้นกุ่มเมือง, 9 มิถุนายน 2557.

4.3 การศึกษาตัวอย่าง (Sample) พิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

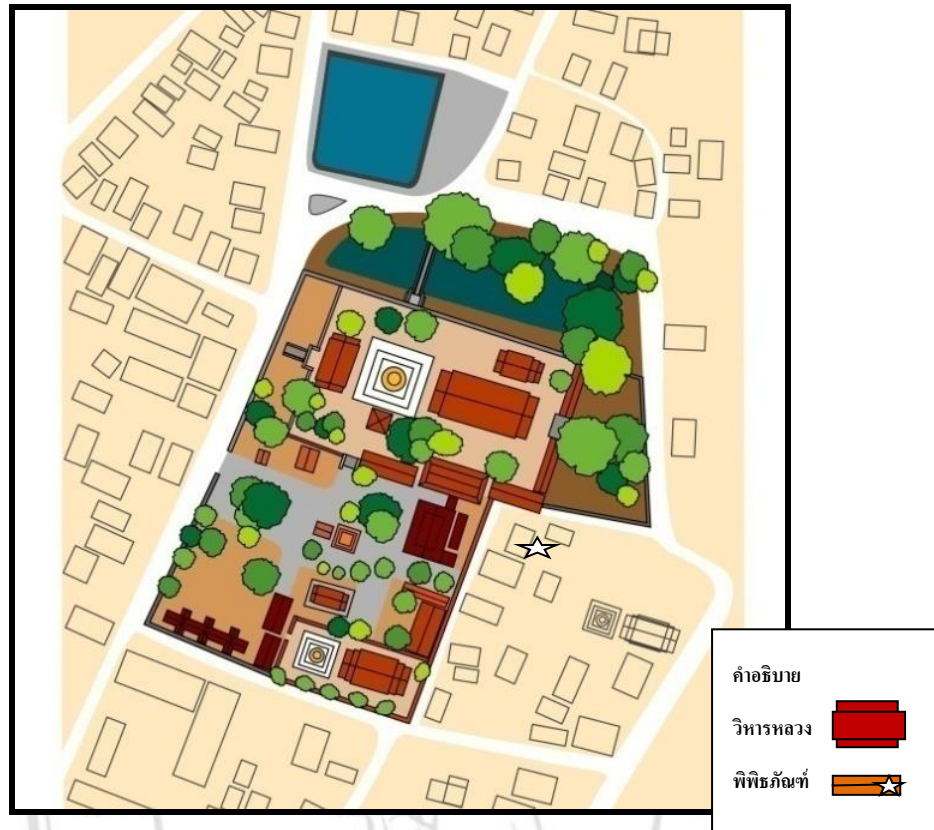
ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางทั้ง 3 แห่ง ซึ่งเป็นตัวอย่าง (Sample) ของการศึกษาครั้งนี้ ในรายละเอียดที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง ลักษณะ กายภาพ อาคารพิพิธภัณฑ การจัดแสดงและการบริหารจัดการ ตลอดจนสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑ ของพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางดังมีรายละเอียดของผลการศึกษาตามลำดับต่อไป

4.3.1 พิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

1) ที่ตั้งและเส้นทางคมนาคมพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา ตั้งอยู่ ณ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

แผนที่ 4.1 แสดงที่ตั้งและเส้นทางคมนาคมวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

แผนผัง 4.1 วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม

2) ประวัติความเป็นมา

พิพิธภัณฑ์ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “พิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา” ตามประวัติการก่อตั้งกล่าวว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้สร้างเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2505 สมัยพระมหาอุ้น สุมังคโล เป็นเจ้าอาวาส เป็นอาคารกว้าง 8 เมตร ยาว 38 เมตร จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและคณะศรัทธาวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม ทำให้ทราบว่าพระอธิการคำปิง อุตโม เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม รูปที่ 3 ท่านมีความชอบและความสนใจเป็นพิเศษในของเก่า โดยเล็งเห็นถึงคุณค่าของโบราณวัตถุที่ถูกกลบฝัง จึงได้รวบรวมและจัดแสดงตามศาลาบาตรภายในวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม ต่อมา พระมหาอุ้น สุมังคโล เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม รูปที่ 4 ได้สร้างอาคารเพื่อจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุต่างๆ และนำสิ่งของจากวัดอื่นๆ ที่ได้รับการบริจาคมาจัดแสดงเพิ่มเติม ต่อมาพระครูพิพิธพัฒนากิริต เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม รูปที่ 7 ได้ปรับปรุงอาคารหลังดังกล่าวและจัดแสดงโบราณวัตถุต่างๆ ภายในตู้จัดแสดงพระจินดารัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม รูปปัจจุบันได้ซ่อมแซมปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวและเปิดให้ผู้สนใจเข้าชมจนจนกระทั่งถึงทุกวันนี้⁶⁸

⁶⁸ สัมภาษณ์ พระจินดารัตนาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม, 19 เมษายน 2557.

3) กิจกรรมและการบริการ

สำหรับกิจกรรมและการบริการ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา ไม่มีการจำหน่ายบัตรสำหรับการเก็บค่าเข้า นอกจากนี้แล้วยังมีการจำหน่ายหนังสือประวัติของวัด อยู่บริเวณจุดจำหน่ายวัตถุมงคล ในบางครั้งที่มีผู้เข้าชมมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่เป็นกลุ่มคณะ องค์กร ทางวัดจัดให้มีการบริการนำชม โดยกำหนดเปิดให้เข้าชมตั้งแต่เวลา 10.00 - 15.00 น.ทุกวัน

4) สถิติจำนวนผู้เข้าชม

จำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา โดยมากเป็นชาวไทย จากสถิติที่มีการจดบันทึกไว้ในสมุดทะเบียนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ และจากการสัมภาษณ์พระจินดารัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัด สามารถประมาณการได้โดยพิจารณาจากจำนวนนักเรียน นักศึกษา รวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งคนในจังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์พอประมาณการได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงประมาณการจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ประเภทของผู้เข้าชม	จำนวนผู้เข้าชมในวันทำการ(จันทร์-ศุกร์)	จำนวนผู้เข้าชมในวันหยุดราชการ	ประมาณการผู้เข้าชมตลอดปี
1.กลุ่มนักเรียน นักศึกษา	400	300	700
2.นักท่องเที่ยว ต่างจังหวัด	100	150	250
3.นักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไปใน จังหวัดลำปาง	200	250	450
รวม	700	700	1,400

รวมผู้เข้าชมเฉลี่ยประมาณการทั้งปี 1,400 คน

5) อาคารและแผนผังของพิพิธภัณฑ์

ลักษณะอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก อาคารโถง 1 ชั้น ยกพื้นสูง 90 เซนติเมตร ลักษณะตัวอาคารเป็นห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้าห้องเดียว ไม่มีการแบ่งเป็นห้องๆ ทรงหลังคาประดับด้วยช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ โครงสร้างปูนซีเมนต์ มีปีกอาคาร 2 ข้าง ทางเข้าพิพิธภัณฑ์มีขนาดความกว้าง 2.5 เมตร ขนาดพื้นที่มีความกว้าง 4.20 เมตร

ส่วนการใช้พื้นที่การจัดแสดง จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดีภาคเหนือ รวมถึงศิลปะในประเทศไทย อาทิ เครื่องใช้เจ้านายฝ่ายเหนือ เครื่องใช้พื้นบ้าน งานประณีตศิลป์ภาคเหนือ เครื่องถ้วยชาม เบญจรงค์ เครื่องถ้วยจีน

แผนผังการใช้สอยโดยภาพรวมของอาคารพิพิธภัณฑ์ไม่มีการแบ่งพื้นที่สำหรับกิจกรรมอื่นมุ่งเน้นการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆ พื้นที่ภายในโดยรวมของอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม มีพื้นที่โดยประมาณ 180 ตารางเมตร ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอต่อวัตถุจัดแสดง เพราะวัตถุจัดแสดงมีจำนวนมากและวัตถุจัดแสดงบางอย่างมีขนาดใหญ่ ทางวัดจึงนำวัตถุจัดแสดงบางรายการออกจากพิพิธภัณฑ์นำไปจัดแสดง ณ ศาลารายของวัด

ภาพที่ 4.9 ภาพปัจจุบันอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพที่ 4.10 ศาลาราย จัดแสดงวัตถุขนาดใหญ่

6) การจัดแสดง (Exhibition) ของพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาการจัดแสดงของของพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

6.1) เรื่องราวและศิลปวัตถุที่จัดแสดง

การจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามไม่มีการกำหนดหัวเรื่องและเรื่องราวที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆ ที่มีอยู่ตามสะดวกทั้งภายในตู้จัดแสดงที่มีอยู่ 6 ตู้ และส่วนหนึ่งจัดวางภายนอกตู้วัตถุที่จัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา เป็นวัตถุจัดแสดงที่รวบรวมตั้งแต่พระมหาอุณ สุมงคโล เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้า รูปที่ 5 จนกระทั่งถึงพระครูพิพิธพัฒนภิรัต เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม รูปที่ 7 จากข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจ พบว่าในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา มีวัตถุจัดแสดง จำนวนมากกว่า 202 รายการ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนวัตถุจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ลำดับ	รายการโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และงานพุทธศิลป์	จำนวน (เบื้องต้น)	หมายเหตุ
ประเภทพระพุทธรูป			
1.	พระพุทธรูปสำริด	ไม่สามารถระบุได้ ในเบื้องต้น	
2.	พระพุทธรูปไม้	ไม่สามารถระบุได้ ในเบื้องต้น	
ประเภทชิ้นส่วนองค์ประกอบอาคารหลังเดิม			
3.	หน้าบัน/หน้าทับ	8	
4.	ราวผึ้ง	6	
5.	นาคตัน/คันทวย	42	
6.	ห่มยนต์	2	
7.	ช่อฟ้า	7	
8.	ปั้นลม	20	
9.	งานปูนปั้นประดับอาคาร	ไม่สามารถระบุได้ ในเบื้องต้น	
ประเภทงานพุทธศิลป์			
10.	อสนาพระเจ้า	7	
11.	เครื่องสูง	4	
12.	สัตภัณฑ์	6	
13.	แท่นคำ	3	
14.	หีบธรรม	7	
15.	ขันดอก	25	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลำดับ	รายการโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และงานพุทธศิลป์	จำนวน (เบื้องต้น)	หมายเหตุ
16.	ขันแก้วทั้งสาม	3	
17.	ขันโกฐาก	3	
18.	ขันหมากเงิน	5	
19.	ขันดอกต่อมก้อม	2	
20.	แผงพระพิมพ์	3	
21.	หงส์จำลอง	3	
22.	มณฑปปราสาท	2	
23.	วิหารน้อย	9	ชำรุด 7
24.	พุทธบัลลังก์	1	ศิลปะพม่า
25.	เทวดาไม้แกะ	2	ศิลปะพม่า
26.	ไม้แกะสลักแบบต่างๆ	ไม่สามารถระบุได้ ในเบื้องต้น	
27.	ผอบใส่พระธาตุ	2	
28.	ขันโตก	5	
ประเภทเครื่องใช้			
29.	กำปั้นเหล็ก	6	
30.	ปืน	3	
31.	เครื่องแก้ว	ไม่สามารถระบุได้ ในเบื้องต้น	
32.	โคม/ตะเกียง	4	
ประเภทงานเครื่องถ้วย เซรามิก			
33.	ถ้วย/ชาม	ไม่สามารถระบุได้	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลำดับ	รายการโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และงานพุทธศิลป์	จำนวน (เบื้องต้น)	หมายเหตุ
		ในเบื้องต้น	
34.	เครื่องเคลือบดินเผา	ไม่สามารถระบุได้ ในเบื้องต้น	
ประเภทเครื่องดนตรี			
35.	กลองยาว	6	
36.	กลองปี่ชวา	3	
37.	ระนาด	2	
38.	กลองทัดทั้ง	1	

6.2) การออกแบบและการจัดแสดง

หัวข้อนี้ เป็นการศึกษาการออกแบบและการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา ซึ่งมีการจัดแสดงอยู่ 2 ส่วน คือ ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ และภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การจัดวางและจัดแสดงศิลปวัตถุ ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์

วิธีการจัดวางและจัดแสดงศิลปวัตถุ ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ ส่วนมากหากเป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุขนาดใหญ่ การจัดแสดงทางพิพิธภัณฑ์ได้นำแทนฐานจัดวางวัตถุจัดแสดงส่วนวัตถุจัดแสดงขนาดเล็ก จัดแสดงภายในตู้ ลักษณะของตู้เป็นตู้ไม้สัก มีชั้นวาง 4 ชั้น มีตู้จัดแสดงหลักจำนวน 6 หลัง จัดแสดงสิ่งของต่างๆ โดยได้แบ่งประเภท จัดกลุ่ม ไว้บ้างแล้ว ดังนี้

1) **ตู้จัดแสดงที่ 1** จัดแสดงพระพุทธรูปไม้ปางต่างๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 200 องค์ มีทั้งพระพุทธรูปที่ชำรุด และพระพุทธรูปไม้ที่สมบูรณ์สวยงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์ พระพิมพ์ดินเผา แม้ไม่ระบุว่ายุคสมัยใดแต่ก็มีจำนวนมากที่จัดแสดงในตู้หลังดังกล่าวนี้

2) **ตู้จัดแสดงที่ 2** จัดแสดงคัมภีร์ใบลาน ปี่ชวา สมุดข่อย อยู่ชั้นบนสุดของตู้คัมภีร์ใบลานหลายผูก มีสภาพแตกหัก ผ้าห่อคัมภีร์ที่ผ่านกาลเวลามายาวนานมีคราบฝุ่นเกาะคลุมอยู่

ทั่ว นอกจากนี้ยังมี ภาชนะเครื่องใช้ที่สร้างขึ้นจากทองเหลืองประเภทต่างๆ อาทิหม้อ แจกัน ถาด ทองเหลือง รวมไปถึงฆ้องกังสดาลที่มีจารีกระบุงไว้

3) **ผู้จัดแสดงที่ 3** ผู้จัดแสดงเครื่องถ้วยเซรามิก รูปแบบต่างๆ อาทิ สิงโตจีน แจกันดอกไม้ลายดอกโบตั๋น

4) **ผู้จัดแสดงที่ 4** ผู้จัดแสดงศาสตราวุธล้านนา เช่น ดาบเมือง และ ตะเกียงโบราณ และตะเกียงเจ้าพายุ

5) **ผู้จัดแสดงที่ 5** ผู้จัดแสดงเครื่องเงิน แอบหมาก ผอบพระธาตุ

6) **ผู้จัดแสดงที่ 6** ผู้จัดแสดงเครื่องปั้นดินเผา

ภาพที่ 4.11 โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุขนาดใหญ่ จัดแสดงบนแท่นฐาน

ภาพที่ 4.12 โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุขนาดเล็ก จัดแสดงในตู้

การจัดวางและจัดแสดงศิลปวัตถุ ภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์

ส่วนมากเป็นชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม อาทิ หน้าบันวิหารเก่า คันทวย ช่อฟ้า ใบระกา มีจำนวนมากกว่า 30 ชิ้นซึ่งล้วนแต่เป็น งานประณีตศิลป์ การจัดแสดงตั้งอยู่บริเวณศาลาราย บางส่วนก็ห้อยติดผนังระเบียง ช่อฟ้าขนาดใหญ่ มีการทำแท่นฐานจัดวาง โดยมีสลิงยึดติดกับผนัง นอกจากนี้ยังมีป้ายอธิบายวัตถุจัดแสดงให้ผู้เข้าชมได้เรียนรู้

ภาพที่ 4.13 โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุจัดวางและจัดแสดงศิลปวัตถุ ภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์

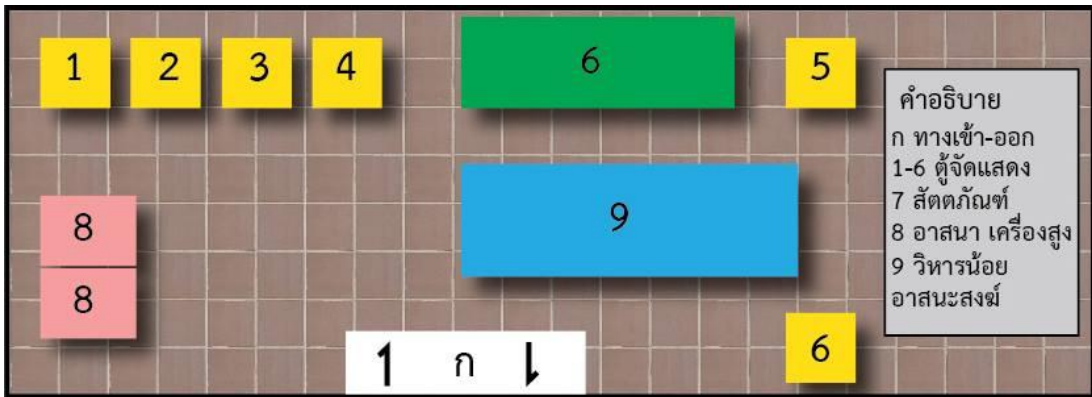

ภาพที่ 4.14 โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุจัดวางและจัดแสดงศิลปวัตถุ ภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์

6.2.1) แผนผังการจัดแสดง

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาแผนผังการจัดแสดงศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินาซึ่งมีการจัดแสดงอยู่ 2 ส่วน คือ ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ และภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แผนผังการจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพลายเส้นที่ 4.1 แสดงภาพแผนผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

จากภาพแสดงให้เห็นว่าอาคารพิพิธภัณฑ์ มีการจัดวางศิลปวัตถุในการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์กระจายไปตามมุมต่างๆ โดยรอบจากประตูทางเข้าเมื่อเขาไปทางซ้ายมือ จะมีวัตถุจัดแสดงขนาดใหญ่ อาทิ อาสนา เครื่องสูง ซึ่งเป็นเครื่องใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งจะมีตู้จัดแสดงหลัก จำนวน 4 หลัง การจัดวางวัตถุจัดแสดง ไม่มีการแบ่งประเภท หรือคัดแยกตามหมวดหมู่ ซึ่งถัดจากตู้จัดแสดง 4 หลัง จะจัดแสดง สัตตภัณฑ์ ชิ้นงานแกะสลัก ดาเวดาน ประติมากรรมเทวดาซึ่งจัดซ้อนกันอยู่หลายชั้นถัดจากลิ้นส่วนงานไม้แกะสลัก จะพบตู้จัดแสดง หลัง 5 ที่ จัดวางศิลปวัตถุประเภทเครื่องเงิน เครื่องจักสาน ชิ้นส่วนทองเหลือง เครื่องดนตรี ปะปนกันส่วนแท่นฐาน พบว่ามีการจัดวางศิลปวัตถุชิ้นสำคัญ อาทิ อาสนะสงฆ์ โบราณ แฉงพระพิมพ์ จัดวางบนแท่นฐานเดียวกัน

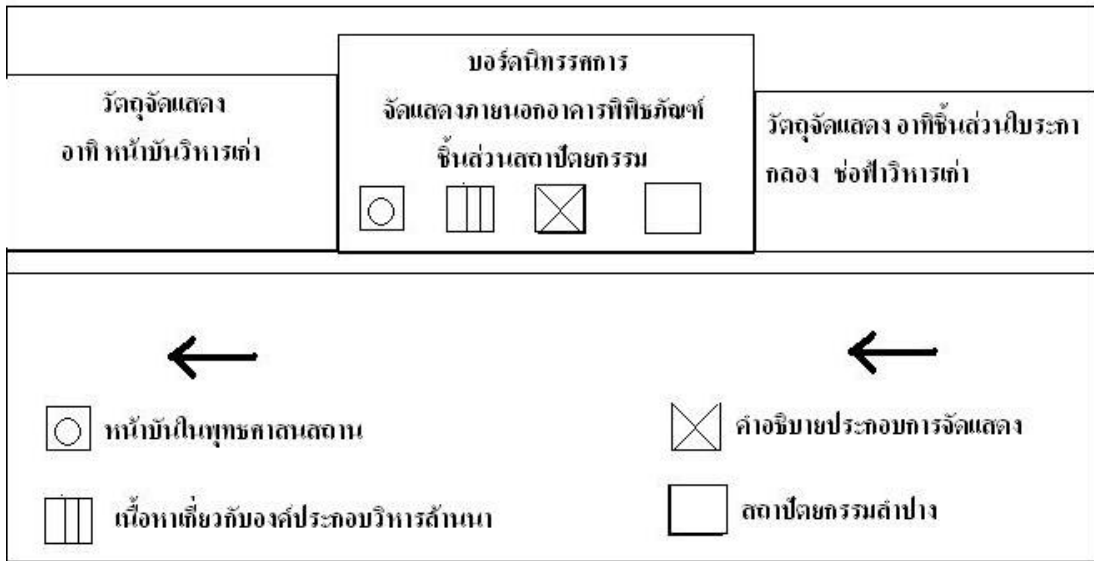
ภาพที่ 4.15 การจัดวางศิลปวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพที่ 4.16 การจัดวางศิลปวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพที่ 4.17 การจัดวางศิลปวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

แผนผัง 4.2 แผนผังการจัดแสดงภายนอกอาคาร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา
วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

จากแผนผัง ผู้เข้าชมสามารถเข้าชมได้ โดยมีประตูทางเข้าออก 2 แห่ง การจัดวางศิลปวัตถุภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์ พบว่าเป็นวัตถุจัดแสดงชิ้นใหญ่ ผู้เข้าชมสามารถเลือกชมวัตถุจัดแสดงได้ตามอรรถาธิบาย โดยมีป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดง บอกชื่อวัตถุจัดแสดง อายุสมัย การใช้งาน

ภาพที่ 4.18 การจัดแสดงศิลปวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

กล่าวโดยสรุป ภาพรวมของแผนผังการจัดแสดงไม่มีแผนผังและรูปแบบที่แน่นอน เพียงแต่จัดไปตามความเหมาะสมของพื้นที่ที่มีอยู่ตามสะดวก ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์มีลักษณะเป็นห้องเก็บของมากกว่า

6.2.2) การจัดวางศิลปวัตถุ

1) การจัดวางศิลปวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์

1.1) จัดวางศิลปวัตถุนอกตู้

การจัดวางศิลปวัตถุจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา มีการจัดวางศิลปวัตถุจำนวนมากขึ้นบนพื้นที่เดียวกันและชนิดคตินั่งของตัวอาคาร วัตถุจัดแสดงบางอย่างที่มีขนาดใหญ่จะถูกจัดวางในลักษณะแนวขวางเพื่อให้สามารถจัดนำวัตถุจัดแสดงชิ้นอื่นๆ จัดวางได้อีก วัตถุจัดแสดงบางอย่างมีแท่นฐานสำหรับวางวัตถุจัดแสดง

ภาพที่ 4.19 แสดงการจัดวางศิลปวัตถุในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพที่ 4.20 แสดงการจัดวางศิลปวัตถุในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

1.2) จัดวางศิลปวัตถุในตู้

การจัดวางศิลปวัตถุในตู้มีจำนวน 6 หลัง ผู้ศึกษาพบว่าการจัดวางศิลปวัตถุต่างๆดังนี้

- 1) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 1 จัดวางพระพุทธรูปไม้ พระพิมพ์
- 2) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 2 จัดวางคัมภีร์ใบลาน ปี่ปสา สมุดข่อย ภาชนะเครื่องใช้ที่สร้างขึ้นจากทองเหลือง ประเภทต่างๆ อาทิหม้อ แจกัน ถาดทองเหลือง ร่วมไปถึงฆ้องกั๋งศาล
- 3) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 3 จัดวางเครื่องถ้วย เซรามิก อาทิ ลิงโตจีน แจกันดอกไม้ลายดอกโบตัน
- 4) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่จัดวางศาสตราวุธล้านนา อาทิ ดาบเมือง ตะเกียงโบราณ
- 5) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 5 จัดวางเครื่องเงิน แอบหมาก ผอบพระธาตุ
- 6) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 6 จัดวางเครื่องปั้นดินเผา

6.2.3) ระบบแสงสว่างและความปลอดภัย

(1) ระบบแสงสว่าง

ระบบแสงสว่างที่ใช้เป็นระบบแสงสว่างที่ผสมผสานกับธรรมชาติกับแสงสว่างประดิษฐ์ ในส่วนของระบบแสงสว่างจากธรรมชาติ ตัวอาคารมีช่องแสงธรรมชาติเข้าผ่านทางประตูทางเข้าพิพิธภัณฑ์และช่องหน้าต่าง จำนวน 24 ช่อง เหนือช่องหน้าต่าง มีอิฐช่องลม รูปดอกไม้สามารถให้แสงธรรมชาติและเป็นทางให้ลมลอดผ่านได้ โดยในเวลากลางวันเมื่อเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์นอกจากแล้วภายในตัวอาคารพิพิธภัณฑ์มีการติดตั้งระบบการใช้แสงจากหลอดนีออนจำนวน 7 ชุด แต่ไม่มีการใช้แสงสปอร์ตไลท์เน้นวัตถุแสดง

(2) ระบบความปลอดภัย

ระบบการรักษาความปลอดภัยจะมีการติดเหล็กดัดที่หน้าต่างทุกบาน และการติดตั้งกล้องวงจรปิดผ่านภายนอกของตัวอาคารครอบคลุมพื้นที่ของวัดโดยทั่ว ทางวัดได้ว่าจ้างเจ้าหน้าที่สำหรับตรวจตราความเรียบร้อยภายในวัด โดยมีเจ้าหน้าที่ จำนวน 2 คนผลัดเปลี่ยนกันเดินคูบริเวณอาคารต่างๆ ว่ามีสิ่งใดผิดปกติหรือไม่

ภาพที่ 4.21 แสดงระบบแสงสว่างภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา

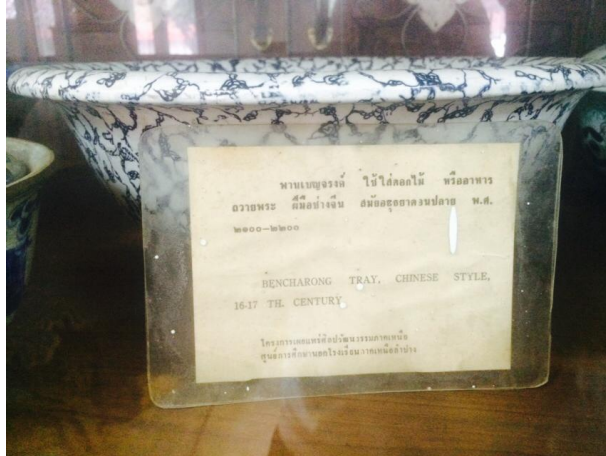
6.2.4) คำอธิบายประกอบการจัดแสดง

คำอธิบายประกอบการจัดแสดง ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา จัดทำโดยโครงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเหนือลำปาง เป็นแผ่นป้ายคำอธิบายขนาดเล็ก จึงทำให้พื้นที่เนื้อหามีจำนวนน้อย และขาดความสมบูรณ์ ลักษณะคำอธิบายประกอบการจัดแสดงเป็นการพิมพ์อักษรลงบนแผ่นกระดาษ และทับด้วยแผ่นอะคริลิก ชนิดใสโดยมีขนาดความกว้างของป้าย 15 เซนติเมตร ความกว้างของป้าย 10 เซนติเมตร เนื้อหาคำอธิบายชื่อวัตถุจัดแสดง อายุสมัย ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และด้านล่างของป้ายระบุผู้จัดทำ

คำอธิบายประกอบการจัดแสดงสามารถทำให้ผู้เข้าชมในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา เข้าใจรายละเอียดคร่าวๆของวัตถุจัดแสดงต่างๆ อย่างไรก็ตามพบว่าปัจจุบันป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดงเหล่านี้มีสภาพชำรุด เสียหาย แดกหักและไม่ได้จัดวางตรงตำแหน่งวัตถุจัดแสดงเป็นจำนวนมาก คำอธิบายต่างๆหมายถึงความเข้มของตัวอักษรเริ่มเลือนรางหรือหมดสภาพ ป้ายคำอธิบายบางส่วนพบว่าติดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สูงเกินไป ส่งผลให้ผู้เข้าชมมาสามารถอ่านได้ เป็นต้น

ภาพที่ 4.22 แสดงป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา

ภาพที่ 4.23 แสดงป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา

ภาพที่ 4.24 แสดงป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา

6.2.5) สื่ออื่นๆ ประกอบการจัดแสดง

นอกจากตัววัตถุจัดแสดงและคำอธิบายประกอบการจัดแสดง ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนาแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีสื่ออื่นๆ อาทิแผ่นพับ ป้ายบอร์ดนิทรรศการ ที่จะทำให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

พบเพียง ป้ายจารึกหินแกรนิต ที่กระจายอยู่ภายนอกของตัวอาคารพิพิธภัณฑฯ ที่ระบุนุประวัติย่อของโบราณสถานสำคัญภายในวัด เช่น วิหารหลวง พระอุโบสถ มณฑป ซึ่งป้ายจารึกหินแกรนิตเหล่านี้

ภาพที่ 4.25 แสดงป้ายหินแกรนิต ที่จารึกประวัติย่อสถานที่สำคัญภายในวัด

ภาพที่ 4.26 แสดงป้ายหินแกรนิต ที่จารึกประวัติย่อสถานที่สำคัญภายในวัด

6.4) การวิเคราะห์การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

หัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมของการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนาว่า บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน ตามหลักการของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถานอย่างไร ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1) กำหนดเรื่องราวการจัดแสดง

การกำหนดเรื่องราวการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา พบว่าไม่มี การกำหนดหัวเรื่อง เป็นการจัดแสดงไปตามศิลปวัตถุเมื่อเข้าไปในอาคาร จะมีผู้จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ต่างๆจัดแสดงในตู้ และมีคำประกอบการอธิบายบางส่วนเท่านั้น

2) การออกแบบการจัดแสดง

ไม่มีการออกแบบการจัดแสดง การออกแบบเป็นไปตามความสะดวก เน้นการจัดแสดงสิ่งที่เป็นรูปธรรม โดยนำวัตถุสิ่งของที่มีอยู่มาจัดแสดงเท่านั้น

3) ระบบแสงสว่างและความปลอดภัย

ระบบแสงสว่าง อาศัยการใช้แสงธรรมชาติผสมผสานกับแสงสว่างประดิษฐ์จากหลอดนีออนในเวลากลางวันที่มีการเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑสถาน จะมีการเปิดหน้าต่างบางส่วนและใช้แสงจากหลอดนีออนช่วยให้สว่าง ส่วนระบบรักษาความปลอดภัยก็มีระบบกล้องวงจรปิดบ้างแต่เป็นการติดตั้งภายนอกตัวอาคารพิพิธภัณฑสถาน จำนวน 2 จุด โดยทางวัดมีเจ้าหน้าที่เดินตรวจบริเวณพิพิธภัณฑสถาน ในทุกวันช่วงเวลา 13.00 น.และช่วงเวลา 18.00 น.

4) คำอธิบายประกอบการจัดแสดง

คำบรรยายประกอบการจัดแสดงเป็นส่วนประกอบพื้นฐานทั่วไปในการสร้างความเข้าใจในการจัดแสดงวัตถุ แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา ดูเสมือนว่าเป็นห้องเก็บของมากกว่าการเป็นพิพิธภัณฑสถาน แต่ก็มีการจัดทำคำอธิบายประกอบการจัดแสดง วัตถุจัดแสดงจำนวนหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูล เช่น ชื่อ แหล่งที่มา ประวัติด้อย ผู้จัดทำ ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามที่จะสื่อความรู้อะไรที่มีกำลังความสามารถแม้จะไม่ครบถ้วนก็ตาม

5) สื่ออื่นๆ ประกอบการจัดแสดง

นอกจากของจัดแสดงศิลปวัตถุและคำอธิบายประกอบการจัดแสดงแล้ว สื่ออื่นๆ ที่จะช่วยในการเรียนรู้เข้าใจในศิลปวัตถุ หรือแผ่นพับ สำหรับบริการผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา หนังสือประเภทนำชมพิพิธภัณฑสถานของวัด วิดีทัศน์ในการนำเสนอพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา ป้ายประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถาน แผนที่เส้นทางในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ข้อปฏิบัติในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ไม่มีแต่อย่างใด

7) การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

7.1) ผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม มีพระจินดารัตนาภรณ์ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม เป็นผู้บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

7.2) คณะทำงานและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์

คณะทำงานและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ จากการสัมภาษณ์พระจินดารัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม ท่านได้มอบหมายหน้าที่ให้กับบุคลากรภายในของวัดและส่วนหนึ่งได้มอบหมายให้บุคลากรภายนอกของวัด ดำเนินการตามภารกิจดังต่อไปนี้

- พระครูสิริรัตน โสภิต ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม ทำหน้าที่ในการเป็นวิทยากรนำชมพิพิธภัณฑ์และบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานสำคัญๆ ภายในวัด กรณีที่มีคณะกลุ่มบุคคล ทำหนังสือแจ้งมายังวัดเป็นลายลักษณ์อักษร

- นายยุทธภูมิ มั่นตรง ศิษย์วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานจัดอาหารว่าง เครื่องดื่ม สำหรับบริการคณะ องค์กรที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์

- อาจารย์อนุกุล ศิริพันธ์ เป็นบุคลากรภายนอกที่พระจินดารัตนาภรณ์ ให้ความไว้วางใจในการทำความสะอาดโบราณวัตถุ สิ่งของจัดแสดง ภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะทำทำความสะอาดเพียงปีละครั้ง

- การทำความสะอาดพิพิธภัณฑ์และทำหน้าที่ เปิด-ปิด พิพิธภัณฑ์ พระจินดารัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม มอบหมายให้พรทำหน้าที่ดังกล่าว

7.3) การตลาดและประชาสัมพันธ์

วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม เป็น โบราณสถานสำคัญของจังหวัดลำปาง วัดแห่งนี้จึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในแต่ละวันจะมีผู้เข้าชมวัดแห่งนี้ตลอดเวลาจนกระทั่งถึงเวลา 18.00น. ซึ่งเป็นเวลาปิดของวัด ส่วนราชการในท้องถิ่นหลายแห่งมักนำรูปพระบรมธาตุดอนเต้าลงในเว็บไซต์ของตน อาทิ เว็บไซต์จังหวัดลำปาง เว็บไซต์สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง หรือหนังสือแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดต่างๆในประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งการประชาสัมพันธ์วัดในส่วนนี้ทางวัดไม่ได้ออกค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีป้ายเส้นทางมายังวัดตาม ถนนสายหลักของตัวเมือง จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 4.27 การประชาสัมพันธ์วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม
มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ในเว็บไซต์ประจำจังหวัดลำปาง
ที่มา: <http://www.lampang.go.th/main1.php>

ภาพที่ 4.28 ป้ายบอกทางไปวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม
ที่มา : <http://www.chiangraifocus.com>

7.4) งบประมาณและรายได้

งบประมาณและรายได้ สำหรับบริหารจัดการ พิพิธภัณฑของวัด อาทิ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าสาธารณูปโภคต่างๆ ทางวัดนำเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญใส่ตู้บริจาคในอาคารพิพิธภัณฑ แต่และจากตู้บริจาคที่วัดตั้งไว้ตามจุดต่างๆ มาเป็นค่าใช้จ่ายในส่วนนี้

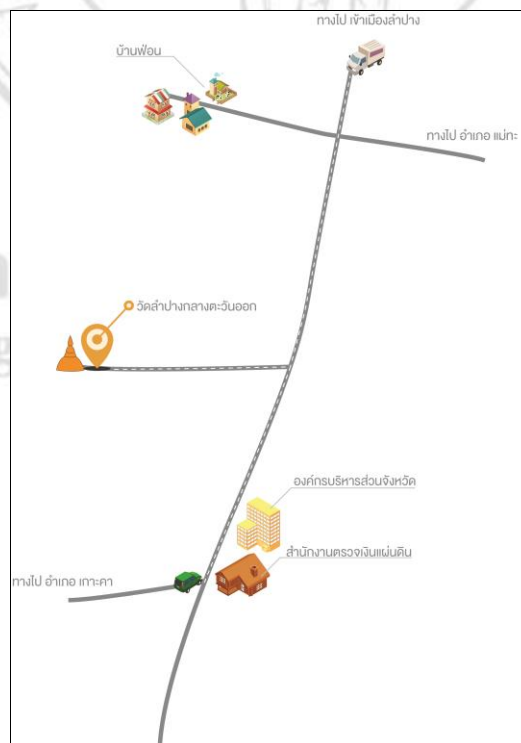
7.5. วิเคราะห์การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา

จากข้อมูลการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา พบว่าพิพิธภัณฑแห่งนี้ มีปัญหา 2 ส่วน ที่ทำให้การบริหารจัดการพิพิธภัณฑไม่บรรลุเป้าหมาย ส่วนแรกคือ การบริหารจัดการเนื่องจากวัดไม่มีกำลังคนที่จะดูแลและบริการเพราะเป็นพิพิธภัณฑวัด จัดการโดยวัด รายได้ในการนำมาบริหารจัดการพิพิธภัณฑมีจำกัด จึงทำให้ไม่สามารถเปิดบริการและบำรุงรักษาพิพิธภัณฑวัดได้อย่างสม่ำเสมอ ส่วนที่สองคือ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ ที่มีสภาพการจัดแสดงที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีเรื่องราว และสื่อความรู้ที่เหมาะสม จึงทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร

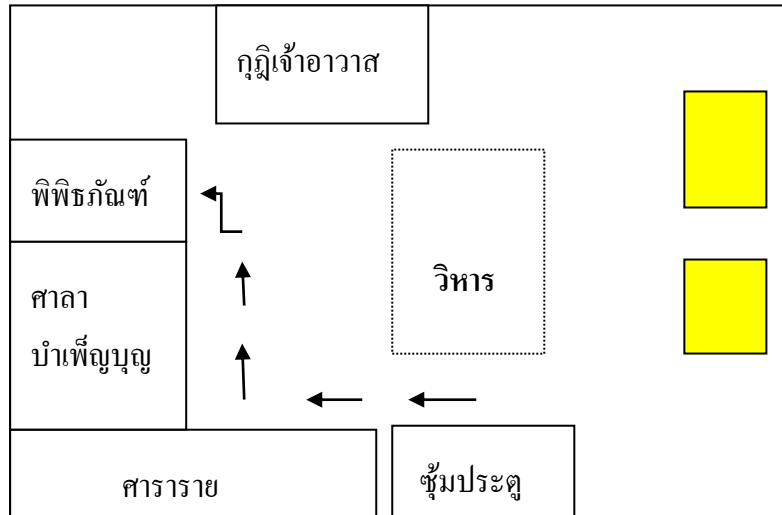
4.3.2 พิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก

1) ที่ตั้งและเส้นทางคมนาคม

พิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออกตั้งอยู่ที่ วัดลำปางตะวันออก ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

แผนที่ 4.2 แสดงที่ตั้งและเส้นทางคมนาคมวัดลำปางกลางตะวันออก

แผนผัง 4.3 ตำแหน่งพิพิธภัณฑ์ภายในวัดลำปางกลางตะวันออก

2) ประวัติความเป็นมา

พิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อ ปี พ.ศ.2554 โดยพระอธิการวรรณสิขชาติโก เจ้าอาวาสวัดลำปางกลางตะวันออกรูปปัจจุบัน ได้สร้างพิพิธภัณฑ์ของวัดเพื่อรวบรวมและจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆของวัดและผู้ให้นำมาบริจาค พระอธิการวรรณสิขชาติโก ได้เล่าเรื่องราวของแรงจูงใจสำคัญของการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ที่น่าสนใจ 2 ประการ คือเดิมทีเมื่อเป็นพระนิสิตศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้เรียนรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ และมีโอกาสศึกษาดูงานพิพิธภัณฑ์ตามวัดต่างๆแล้วเห็นว่าวัดลำปางกลางตะวันออก มีสิ่งของเครื่องใช้ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หลายประการ หากนำมาจัดแสดงในรูปแบบพิพิธภัณฑ์วัดคงจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นได้ภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นตนได้มาก ประการที่ 2 วัดลำปางกลางตะวันออก เป็นวัดที่มีอดีตเจ้าอาวาสผู้ทรงภูมิรู้ภูมิธรรมหลายประการ อาทิ ครูบานัญไชย (จันทร์) เจ้าอาวาสลำดับที่ 5 ท่านมีความชำนาญในการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ และปรากฏว่าพระพุทธรูปไม้จำนวนไม่น้อยที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ก็เป็นผลงานของท่าน ต่อมาในยุคของครูบากันทวงษ์กันทวงโส เจ้าอาวาสวัดลำปางกลางตะวันออก ระหว่างปี พ.ศ. 2470 - 2487 ท่านมีความเชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพรพื้นบ้าน เอกสารโบราณหลายฉบับยังคงถูกจัดเก็บ ต่อมาในสมัยพระครูวิศาลกิตติคุณ เจ้าอาวาสระหว่างพ.ศ.2506 -2550 ท่านได้รวบรวมสิ่งของต่างๆของวัดจัดเก็บไว้ในหอไตร และสร้างหอไตรเพื่อจัดเก็บคัมภีร์ต่างๆของวัด เมื่อท่านมรณภาพ พระอธิการวรรณสิขชาติโก เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันจึงได้มีแนวคิดในการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออกขึ้น โดยแบ่งพื้นที่ชั้นล่างของหอไตรเป็น

สถานที่จัดเก็บและจัดแสดงสิ่งของต่างๆของวัดในประชาชนทั่วไปได้เข้าชม จนกระทั่งถึงปัจจุบัน⁶⁹

ภาพที่ 4.29 วัดลำปางกลางตะวันออก

3) กิจกรรมและการบริการ

สำหรับกิจกรรมและการบริการ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก ผู้เข้าชมไม่ต้องเสียค่าเข้าชม ทางวัดไม่มีการจำหน่ายบัตรสำหรับการเก็บค่าเข้าชม มีการเปิดให้เชาบูชาวัตถุมงคลของวัด การจำหน่ายโปสเตอร์ การให้บริการบรรยายสำหรับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนลำปางกลางตะวันออก พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เปิดทำการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 9.00-15.00 น.

4) สถิติจำนวนผู้เข้าชม

จำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก โดยมากเป็นคนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอเกาะคา จากการสัมภาษณ์พระอธิการวรรณ เจ้าอาวาสวัดลำปางกลางตะวันออก สามารถประมาณการได้โดยพิจารณาจากจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์พอประมาณการได้ ดังตารางต่อไปนี้

⁶⁹ สัมภาษณ์ พระอธิการวรรณสิกขาโส, เจ้าอาวาสวัดลำปางกลางตะวันออก, 6 เมษายน 2557.

ตารางที่ 4.3 แสดงประมาณการจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

ประเภทของผู้เข้าชม	จำนวนผู้เข้าชมในวันทำการ(จันทร์-ศุกร์)	จำนวนผู้เข้าชมในวันหยุดราชการ	ประมาณการผู้เข้าชมเฉลี่ยประมาณการทั้งปี
1.กลุ่มนักเรียนนักศึกษา	160	150	310
2.นักท่องเที่ยวต่างจังหวัด	40	120	160
3.นักท่องเที่ยวประชาชนทั่วไปในจังหวัดลำปาง	200	250	200
รวม	400	520	670

รวมผู้เข้าชมเฉลี่ยประมาณการทั้งปี 670 คน

5) อาคารและแผนผังของพิพิธภัณฑ์

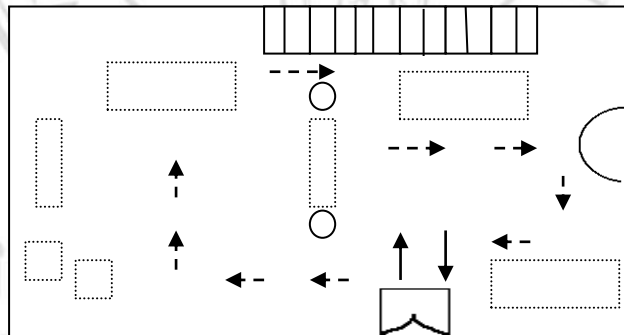
อาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก ลักษณะอาคารเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก อาคารโถง 2 ชั้น ลักษณะเป็นทรงพื้นเมืองประยุกต์ สร้างเมื่อ พ.ศ.2554 ขนาดพื้นที่มีความกว้าง 8 เมตร มีความยาว 7 เมตร จากระดับพื้นสูงจรดเพดาน 3 เมตร มีช่องกระจกให้แสงสว่างจำนวน 17 ช่องแสงมีช่องแสงขนาดใหญ่รูปครึ่งวงกลมด้านข้างอีก 1 แห่ง มีประตูเข้าออกเพียงทางเดียว มีบันได 3 ชั้น

ส่วนการใช้พื้นที่การจัดแสดงแบ่งด้วยลักษณะของอาคารที่เป็น 2 ชั้น ชั้นบนเป็นหอไตร ซึ่งทางวัดลำปางกลางตะวันออก จัดเก็บหีบธรรมโบราณ จำนวน 5 ใบ ส่วนชั้น 1 เป็นพื้นที่สำหรับจัดแสดงสิ่งของภายในพิพิธภัณฑ์

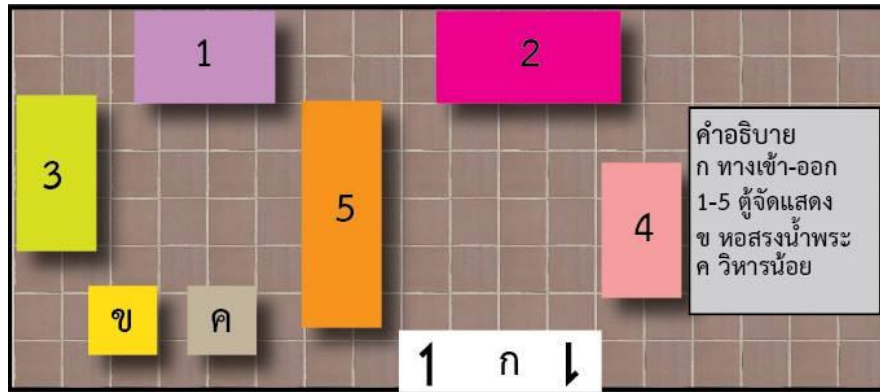
พื้นที่ภายในโดยรวมของชั้น 1 ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ของวัด มีพื้นที่ ประมาณ 56 ตารางเมตร ใช้จัดแสดงสิ่งของต่างๆ การใช้สอยภายในอาคาร มีผู้จัดแสดงหลัก จำนวน 5 หลัง ผู้เข้าชมสามารถเดินชมได้โดยรอบ

ภาพที่ 2.30 อาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

ภาพลายเส้น 4.2 แสดงแผนผัง ชั้น 1

แผนผังที่ 4.4 อาคารและแผนผังของพิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก

ภาพที่ 4.31 แสดงมุมกว้างผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก

จากแผนผังที่ และภาพถ่ายเส้นที่ พบว่าภายในห้องจัดแสดงมีการนำศิลปวัตถุต่างๆหากเป็นชิ้นเล็กจะนำจัดแสดงภายในตู้จัดแสดง หากเป็นศิลปวัตถุชิ้นใหญ่จะจัดแสดงบนพื้น ส่วนมากพบว่าจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้าน และงานประณีตศิลป์ภาคเหนือ ไม่มีพื้นที่สำหรับจัดนิทรรศการ หรือจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนอย่างใด พบเพียงภาพถ่ายเก่าที่บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน สภาพวิถีชีวิต ประเพณี ที่จัดวางบนพื้น

6) การจัดแสดง (Exhibition) ของพิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาการจัดแสดงของพิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก ซึ่งพบว่า มีเพียงการจัดแสดงเฉพาะภายในอาคารพิพิธภัณฑ รายละเอียดดังนี้

6.1) เรื่องราวและศิลปวัตถุที่จัดแสดง

จัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ วัดลำปางกลางตะวันออก ไม่มีการกำหนดหัวเรื่อง และเรื่องราวที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆที่มีอยู่ตามสะดวกทั้งภายในตู้จัดแสดง และส่วนหนึ่งจัดวางภายนอกตู้ อาทิ หอสร่งน้ำพระพุทธรูป วิหารจำลอง และสิ่งของประเภท เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพในอดีต อาทิ เครื่องจักสาน เครื่องมือจับปลา เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระบุง ตะกร้า เป็นต้น

ที่มาของวัตถุจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ วัดลำปางกลางตะวันออก เป็นวัตถุ จัดแสดงที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมของท่านเจ้าอาวาส พระอธิการวรรณสิกขโกและเป็นวัตถุ จัดแสดงที่วัดเก็บไว้แต่เดิม โดยมากแล้ววัตถุจัดแสดงที่ได้รับมาจากการบริจาคจากชาวบ้านลำปางกลาง ตะวันออก จะเกี่ยวข้องกับประเภท เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพในอดีต หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้

- เครื่องใช้ไม้สอยเกี่ยวกับการหาเลี้ยงชีพ ในอดีต เครื่องมือทางการเกษตร เครื่องมือจับสัตว์ ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านในท้องถิ่นแห่งนี้ว่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร
- เครื่องใช้ทั่วไป โดยมากแล้วเป็นสิ่งของที่พบยากในปัจจุบัน บางส่วนก็เลิกผลิต เช่น เตารีด นาฬิกา ถ้วยชาม ตะเกียง วิทยุกระจายเสียง ดาบ ก้าวข้าว
- สิ่งพิมพ์โบราณ อาทิ ภาพถ่ายเก่า ธนบัตร
- งานพุทธศิลป์และศิลปกรรมโบราณ อาทิ พระพุทธรูปไม้ ไม้แกะสลัก พญาครุฑ หงส์ เป็นต้น

วัตถุจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก มีผู้จัดแสดง จำนวน 4 หลัง ทางวัดได้นำคัมภีร์ทางศาสนาฉบับโบราณ จัดเก็บไว้บนชั้นสูงสุดของผู้และชั้น 2 ลงมาจัดวาง เป็นพระเครื่อง พระบูชา เหรียญกษาปณ์ เครื่องทองเหลือง ไม้ประกับธรรม เป็นต้น

ภาพที่ 4.32 แสดงวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

ภาพที่ 4.33 แสดงวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

ภาพที่ 4.34 แสดงวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

ผู้เข้าชมสามารถชมวัตถุจัดแสดงภายในตู้จัดแสดงหลักและวัตถุจัดแสดงอื่นๆ วิหารน้อย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบวัดที่มีวิหารน้อยไม่กี่แห่ง วิหารน้อย วัดลำปางกลาง ตะวันออก จึงเป็นวัตถุจัดแสดงของวัดที่มีคุณค่าอย่างมาก อีกทั้งยังมีภาพถ่ายเก่าภาพประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของท้องถิ่นซึ่งปรากฏว่าในภาพเก่าเหล่านั้นมีภาพวัตถุจัดแสดงอยู่ในภาพด้วย ผู้เข้าชมสามารถเข้าใจได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

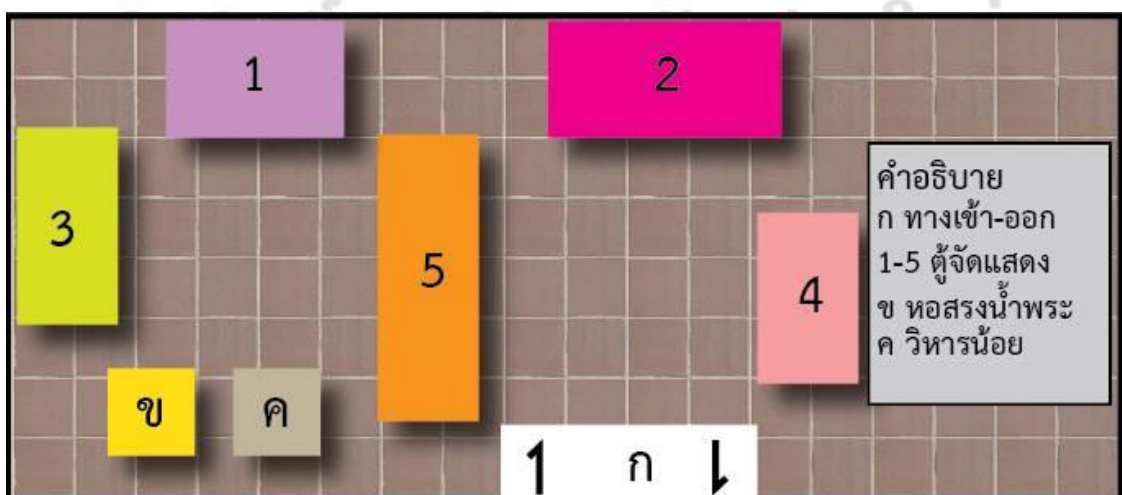
ภาพที่ 4.35 วิหารน้อยหรือวิหารจำลอง วัดลำปางกลางตะวันออก

6.2) การออกแบบและการจัดแสดง (Exhibition)

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาการออกแบบและการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออกซึ่งมีการจัดแสดงเฉพาะภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

6.2.1) แผนผังการจัดแสดง

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาแผนผังการจัดแสดงศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก ซึ่งมีการจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แผนผังที่ 4.5 แผนผังการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

เมื่อผู้เข้าชมเดินจากประตูทางเข้า ไปยังภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ด้านซ้ายมือจะพบผู้จัดแสดง ขนาดใหญ่วางขวางในลักษณะการกั้นพื้นที่ออกเป็น 2 ฟัง โดยฝั่งซ้ายนับจากผู้จัดแสดง หมายเลข 5 3 1 และ ข.ค. ในส่วนนี้ ผู้หมายเลข 5 จัดวางพระพุทธรูป พระพิมพ์ เหรียญคุณาจารย์ คัมภีร์ใบลาน ผู้ถัดจากนั้น สัญลักษณ์ ข คือการจัดวางหอสรงน้ำพระ ซึ่งทุกปีทางวัดจะนำพระพุทธรูปประดิษฐาน ภายในหอสรงตั้งกล่าวเปิดโอกาสให้ชาวบ้านสรงน้ำ สัญลักษณ์ ค จัดวางวิหารจำลอง (วิหารน้อย) ผู้จัดแสดงหมายเลข 3 จัดวางอุปกรณ์ประกอบอาชีพในอดีตของชาวบ้าน ชัน โตก คัมภีร์ใบลาน ผู้จัดแสดงหมายเลข 1 และ 2 จัดวางวัตถุสิ่งของต่างๆปะปนกัน อาทิ งานประณีตศิลป์ อุปกรณ์ไฟฟ้า เซรามิก และผู้จัดแสดงหมายเลข 4 จัดวางแจกัน ชุดชา นอกจากนี้ผู้จัดแสดงแล้วยังมีการจัดวาง นาฬิกา โทรทัศน์ วิทยุ อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เป็นต้น

จากแผนผังการจัดแสดงศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออกสรุปได้ว่าไม่มีแผนผังและรูปแบบที่แน่นอน เพียงแต่จัดไปตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อให้เห็นภาพรวมของวัตถุจัดแสดงต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 4.36 แสดงการจัดแสดงศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

ภาพที่ 4.37 แสดงการจัดแสดงศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

6.2.2) การจัดวางศิลปวัตถุ

การจัดวางศิลปวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์

1. จัดวางศิลปวัตถุนอกตู้

การจัดวางศิลปวัตถุ นอกตู้ ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลาง ตะวันออก พบว่า สิ่งของที่จัดวางนอกตู้ มีจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพของผู้คนในท้องถิ่น และอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ชำรุด อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ นาฬิกา นอกจากนั้นยังพบ เครื่องจักสาน ภาพเก่า วิหารจำลอง ชั้นส่วนสถาปัตยกรรม จัดวางเป็นกลุ่ม รอบอาคารพิพิธภัณฑ์

2. จัดวางศิลปวัตถุในตู้

การจัดวางศิลปวัตถุ ในตู้ ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลาง ตะวันออก พบว่ามีการนำวัตถุจัดแสดงประเภท คัมภีร์โบราณ ไม้ประทับธรรม พระพุทธรูป เหรียญกษาปณ์ เครื่องเงิน อุปกรณ์เครื่องมือช่างท้องถิ่น เชิงเทียน ชูชชาเซรามิก พานแว่นฟ้า จัดวางไว้ในตู้ โดยชั้นบนสุดของตู้ จะจัดวางพระพุทธรูป คัมภีร์โบราณ เป็นหลัก ส่วนชั้นจัดวางถัดมา ก็จะพบการจัดวางวัตถุสิ่งของที่กล่าวไว้ข้างต้น จัดวางอยู่

6.2.3) ระบบแสงสว่างและความปลอดภัย

1) ระบบแสงสว่าง

ระบบแสงสว่างที่ใช้เป็นระบบแสงสว่างที่ผสมผสานกับธรรมชาติกับแสงสว่างประดิษฐ์ ในส่วนของระบบแสงสว่างจากธรรมชาติ ตัวอาคารมีช่องแสงธรรมชาติเข้าผ่านทางประตูทางเข้าพิพิธภัณฑ์และมีช่องแสง จำนวน 17 ช่องผนังด้านข้างมีช่องกระจกใส เป็นรูปตัว U คว่ำ ทำให้ช่วงเวลากลางวันเมื่อเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ไม่จำเป็นต้องเปิดไฟจากหลอดนีออน

ภาพที่ 4.38 ช่องแสงอาคารพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลาง ตะวันออก

ภาพที่ 4.39 ช่องแสงอาคารพิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก

2) ระบบความปลอดภัย

ระบบการรักษาความปลอดภัย พิพิธภัณฑวัดลำปางกลางตะวันออก มีระบบป้องกันความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ โดยการติดตั้งเหล็กคัตที่ช่องแสงทุกบาน นอกจากนี้ บริเวณทางเข้าออกของพิพิธภัณฑมีการเปิดปิดด้วยประตูเหล็กม้วนอีกชั้น 1 ในช่วงกลางวันของทุกวัน จะมีผู้สูงอายุ นั่งอยู่ประจำบริเวณระเบียงกุฏิเจ้าอาวาส เพื่อดูแลความเรียบร้อย มีระบบการติดตั้งกล้องวงจรปิดจากกุฏิจากอาวาสโดยหันกล้องมาทางเข้าออกพิพิธภัณฑ

6.2.4) คำอธิบายประกอบการแสดง

คำอธิบายประกอบการจัดแสดง วัตถุจัดแสดงในพิพิธภัณฑวัดลำปางกลาง ตะวันออก พบการจัดทำแผ่นกระดาษการ์ดสี พิมพ์ด้วยหมึกสีดำ ขนาดฟอนต์ตัวอักษร 16 เป็นป้ายข้อความภาษาไทย โดยเนื้อระบุชื่อวัตถุสิ่งของ นามผู้บริจาค การจัดวางป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดง พบเฉพาะบางส่วน วัตถุจัดแสดงจำนวนมากไม่ปรากฏว่ามีคำอธิบายประกอบการจัดแสดง

6.2.5) สื่ออื่นๆ ประกอบการแสดง

ในส่วนของสื่ออื่นๆ ประกอบการแสดง ภายในพิพิธภัณฑวัดลำปางกลาง ตะวันออก ไม่มีสื่อประเภท บอร์ดนิทรรศการ แผ่นพับ ที่ใช้เป็นสื่อประกอบวัตถุจัดแสดง

6.4) การวิเคราะห์การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

หัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมของการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก ว่า บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน ตามหลักการของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถานอย่างไร ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1) กำหนดเรื่องราวการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก ไม่มีการกำหนดหัวเรื่อง การจัดแสดงเป็นไปตามสะดวกซึ่งผู้ศึกษาพบว่า ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น เรื่องราววิถีชีวิตที่ผูกพันกับแม่น้ำวัง ประเพณีท้องถิ่น เรื่องเล่า ตำนาน มุกปาฐะ ซึ่งพบว่าในพิพิธภัณฑ์มีการนำภาพเก่ามาจัดแสดงภาพเก่าเหล่านั้นมีทั้งเหตุการณ์สำคัญของวัดเช่น การรื้อวิหารพื้นเมือง งานศพพระ งานบุญประเพณี การละเล่นของผู้คนในยุคก่อน ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถนำมากำหนดเป็นเรื่องราวจัดแสดงได้

การจัดแสดงที่จัดตามศิลปวัตถุและสิ่งของที่ชาวบ้านนำมามอบให้อย่างเดียว ทำให้ผู้เข้าชมไม่ได้ประโยชน์จากการเข้าชมมากนัก

2) การออกแบบการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก ไม่มีการออกแบบการจัดแสดง การจัดวางศิลปวัตถุเป็นไปตามสะดวก ผู้ศึกษาพบว่าศิลปวัตถุหลายชิ้นหากมีการออกแบบการจัดแสดงให้ดีขึ้นจะสามารถสร้างจุดสนใจดึงดูดใจให้ประชาชนไม่เพียงแต่คนในพื้นที่ คนภายนอก ก็จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มากขึ้น

3) ระบบแสงสว่างและความปลอดภัย

ระบบแสงสว่างและความปลอดภัย ซึ่งระบบแสงสว่างที่ใช้แสงธรรมชาติ มีความเหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก แสงจากธรรมชาติเพียงพอสำหรับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ อีกด้านหนึ่ง เพราะวัดลำปางกลางตะวันออก ไม่ได้เป็นวัดท่องเที่ยว จึงไม่มีงบประมาณในการติดตั้งระบบการให้แสงสว่างในตู้จัดแสดง ส่วนการรักษาความปลอดภัย ในช่วงกลางวันจะมีชาวบ้านในพื้นที่ มาอยู่ประจำที่วัดลำปางกลางตะวันออก จำนวน 1 คน เพื่อดูแลความเรียบร้อยทั่วไปของวัด ระบบกล้องวงจรปิดทางวัดได้ติดตั้งไว้บริเวณด้านนอกของอาคารพิพิธภัณฑ์

4) คำอธิบายประกอบการจัดแสดง

คำอธิบายประกอบการจัดแสดงทางวัดลำปางกลางตะวันออก ได้จัดทำป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดง ด้วยกระดาษ A 4 พิมพ์อักษรสีคำ ดิจบริเวณวัตถุจัดแสดง แม้ว่า การจัดทำป้าย

คำอธิบายประกอบการจัดแสดงจะไม่ครบด้านเนื้อหา แต่ก็มีความพยายามจะสื่อความรู้โดยการจัดทำป้ายอธิบายนำชม

5) สื่ออื่นๆ ประกอบการจัดแสดง

นอกจากคำอธิบายประกอบการจัดแสดงแล้วพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออกไม่มีสื่ออื่นๆที่จะช่วยในการเรียนรู้เพิ่มเติม อาทิ แผ่นพับที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ นิทรรศการเล่าเรื่องพิพิธภัณฑ์ วัตถุจัดแสดงที่สำคัญๆของพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

7) การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

7.1) ผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออกมีพระอธิการวรรณสิขาสโก ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดวัดลำปางกลางตะวันออก เป็นผู้บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

7.2) คณะทำงานและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์

คณะทำงานและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ จากการสัมภาษณ์พระอธิการวรรณสิขาสโก ท่านได้มอบหมายให้บุคลากรของวัด ดำเนินการตามภารกิจดังต่อไปนี้

- พระอธิการวรรณสิขาสโกทำหน้าที่ จัดแสดงศิลปวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์
- นายแก้ว ใจมั่น มัคทายกวัดลำปางกลางตะวันออก ทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายให้กับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์
- นายมูล กองสาย สมาชิกในหมู่บ้านลำปางกลางตะวันออก ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยทำความสะอาดพิพิธภัณฑ์ ร่วมกับพระสงฆ์และสามเณร
- กลุ่มแม่บ้านลำปางกลางตะวันออก ทำหน้าที่จัดหาเครื่องดื่ม อาหารว่าง เลี้ยงรับรอง ในกรณีมีคณะ ผู้ขอเข้าชมพิพิธภัณฑ์

7.3) การตลาดและประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก อาศัยการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเฟสบุ๊คของวัดลำปางกลางตะวันออก เฟสบุ๊คดังกล่าวได้รับการตอบรับ มีสมาชิกเป็นเพื่อนประมาณ 50 คน ซึ่งนำเสนอข้อมูลประวัติวัด แผนที่ ภาพถ่าย ตลอดจนกิจกรรมต่างๆซึ่งได้รับการตอบรับจากสมาชิกในการร่วมทำบุญบั้ง หรือนำวัตถุสิ่งของมอบให้กับวัดได้จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

7.4) งบประมาณและรายได้

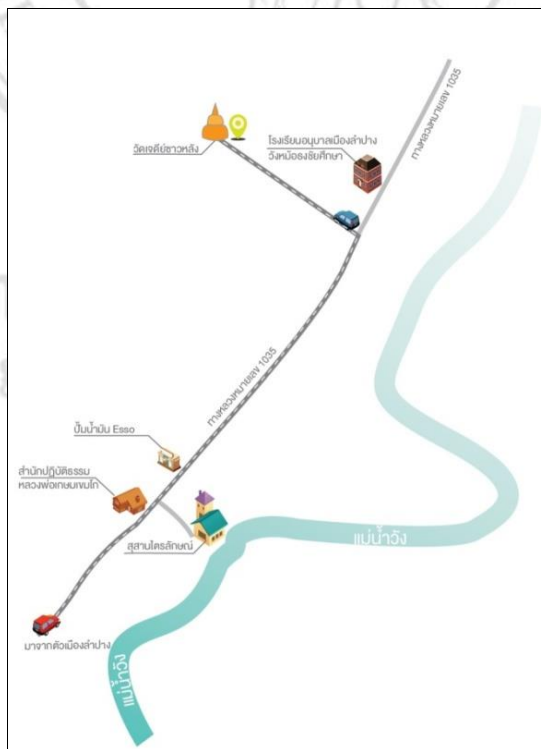
รายได้สำหรับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่เป็นเงินทำบุญทอดกฐินทอดผ้าป่าสามัคคี เป็นเงินกองกลางที่วัดใช้สำหรับการบริหารจัดการในภาพรวม ในพิพิธภัณฑสถานไม่มีผู้รับบริจาคแต่อย่างใด ผู้ที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานที่สามารถทำบุญบริจาคค่าน้ำค่าไฟ ที่ได้พระอธิการวรรณสิทธิสโก เจ้าอาวาสวัดลำปางกลางตะวันออก

7.5) วิเคราะห์การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานวัดลำปางกลางตะวันออก

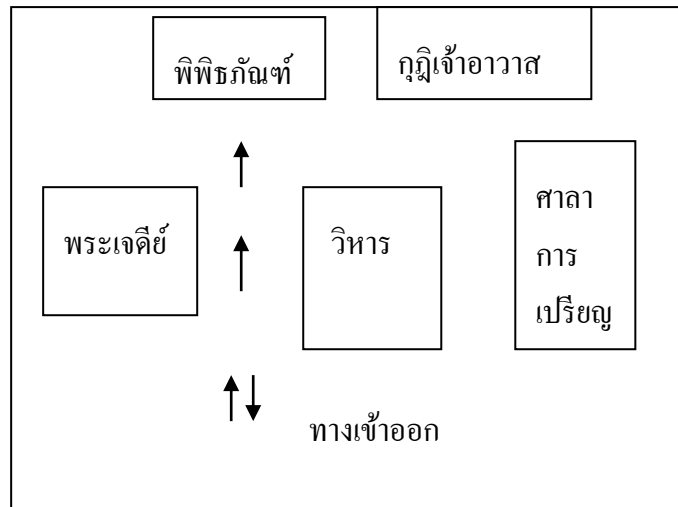
จากข้อมูลการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานวัดลำปางกลางตะวันออก พบว่าพิพิธภัณฑสถานนี้มีปัญหา 2 ส่วน ที่ทำให้การบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานไม่บรรลุเป้าหมาย ส่วนแรกคือการบริหารจัดการเนื่องจากวัดไม่มีกำลังคนที่จะดูแลและบริการ จึงทำให้ไม่สามารถเปิดบริการและบำรุงรักษาพิพิธภัณฑสถานได้อย่างสม่ำเสมอ ส่วนที่สองคือ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานที่มีสภาพการจัดแสดงที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีเรื่องราว และสื่อความรู้ที่เหมาะสม จึงทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร

4.3.3 พิพิธภัณฑสถานเขากลางนคร วัดพระเจดีย์ชาวหลัง

1) ที่ตั้งและเส้นทางคมนาคม (พร้อมแผนที่ที่ตั้ง)

แผนที่ 4.3 แสดงที่ตั้งและเส้นทางคมนาคมวัดพระเจดีย์ชาวหลัง

แผนผังที่ 4.6 แสดงที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร

2) ประวัติความเป็นมา

พิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร ตั้งอยู่ภายในวัดพระเจดีย์ขาวหลัง จังหวัดลำปาง ประวัติพิพิธภัณฑ์แห่งนี้แต่เดิมนั้นเมื่อ ปี พ.ศ.2512 พระครูสิริเจติยาภิบาล ปัจจุบันสมณศักดิ์ที่พระราชจินดานายก เจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ขาว เจ้าคณะจังหวัดลำปาง ได้รวบรวมสิ่งของจากประชาชนทั่วไปที่บริจาคให้กับวัด จัดแสดงภายในศาลาสวดมนต์ของวัด เพื่อให้ผู้มาทำบุญได้ผ่อนคลายความทุกข์หลังจากเพลิดเพลิน ในการชมวัตถุจัดแสดงต่างๆ ต่อมา ปี พ.ศ.2536 ร.อ.อริยะ อุปารมีผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ได้มาเยี่ยมชมวัดพระเจดีย์ขาวหลังและเห็นวัตถุจัดแสดงต่างๆเป็นจำนวนมาก จึงได้ปรารถกับพระครูสิริเจติยาภิบาลว่า จะจัดหางบประมาณมาสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ ซึ่งร.อ.อริยะ อุปารมีผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ได้จัดสรรงบประมาณ โครงการพัฒนาจังหวัดสนับสนุนจัดสรรงบประมาณส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นชื่อ โครงการพิพิธภัณฑ์ จำนวนเงิน 2,645,500บาท ดำเนินการโดยปกครองจังหวัดลำปาง ได้จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานเขलगคนครหลังใหม่เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 2ชั้น โดยมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า พิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร อาจารย์บุญส่ง ภูวังหม้อ ไวยาวัจกรวัดเป็นผู้ตั้งชื่อพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ต่อมาพระครูสิริเจติยาภิบาล เจ้าอาวาส ได้มอบหมายให้ พระครูไพจิตเมตตยาทร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปที่4เป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน⁷⁰

⁷⁰ สัมภาษณ์ พระครูไพจิตเมตตยาทร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง, 20 เมษายน 2557.

ภาพที่ 4.40 อาคารพิพิธภัณฑสถานเขलगนกร วัดพระเจดีย์ซาวหลัง

3) กิจกรรมและการบริการ

กิจกรรมและการบริการ พิพิธภัณฑสถานเขलगนกร เปิดให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 8.00 -17.00 น. ไม่มีการจำหน่ายบัตรสำหรับการเก็บค่าเข้า หากเข้าชมเป็น คณะ พระครูไพจิตเมตตยาทรผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถานจะเป็นผู้บรรยาย และจัดให้มีอาหารว่าง น้ำดื่ม ไว้บริการ นอกจากนี้ ทางพิพิธภัณฑสถานยังจัดกิจกรรมโครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อยในทศวรรษ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเมืองลำปาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เวลาเปิด-ปิดพิพิธภัณฑสถาน 8.30-17.30 น. เปิดให้เข้าชมทุกวัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

4) สถิติจำนวนผู้เข้าชม

จำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนครโดยมากเป็นชาวไทย จากสถิติที่มีการจดบันทึกไว้ในสมุดทะเบียนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ สามารถประมาณการได้โดยพิจารณาจากจำนวนนักเรียนนักศึกษา รวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งคนในจังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์พอประมาณการได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงประมาณการจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนคร

ประเภทของผู้เข้าชม	จำนวนผู้เข้าชมในวันทำการ (จันทร์-ศุกร์)	จำนวนผู้เข้าชมในวันหยุดราชการ	ประมาณการผู้เข้าชมเฉลี่ยประมาณการทั้งปี
1.กลุ่มนักเรียนนักศึกษา	400	600	1000
2.นักท่องเที่ยวต่างจังหวัด	380	700	1080
3.นักท่องเที่ยวประชาชนทั่วไปในจังหวัดลำปาง	500	800	1500
รวม	1,280	2,100	3,580

รวมผู้เข้าชมตลอดเฉลี่ยประมาณการทั้งปี 3,580 คน

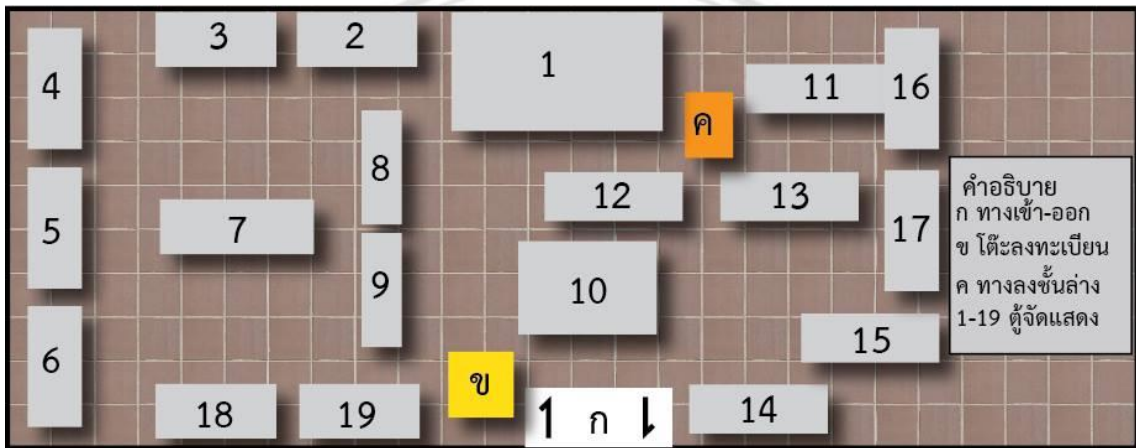
5) อาคารและแผนผังของอาคารพิพิธภัณฑ์

ลักษณะอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก อาคารโถง 2 ชั้น โครงสร้างปูนซีเมนต์ ประตูทางเข้าออกพิพิธภัณฑ์มีขนาด 2.5 เมตร ขนาดพื้นที่ใช้สอย 200 ตารางเมตร มีช่องหน้าต่าง ด้านหน้า 12 ช่อง ด้านหลัง 12 ช่อง มีปีกอาคาร 2 ข้าง

ส่วนการใช้พื้นที่การจัดแสดง จัดแสดงชั้น 2 ส่วน ชั้น 1 ถูกนำไปใช้เป็นอาคารฝึกอบรมอาชีพและห้องทำงาน ชั้นบนซึ่งเป็นห้องจัดแสดงฯ ทางวัดได้นำโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เกี่ยวข้อง

ประวัติศาสตร์โบราณคดีภาคเหนือ รวมถึงศิลปะในประเทศไทย เครื่องใช้เจ้านายฝ่ายเหนือ เครื่องใช้คหบดีลำปาง เครื่องใช้พื้นบ้าน และงานประณีตศิลป์จัดแสดง

แผนผังการใช้สอยภายในอาคารชั้น 2 พื้นที่โดยประมาณ 200 ตารางเมตร เป็นห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้า ไม่กั้นเป็นห้องเฉพาะ เป็นส่วนพื้นที่ในการจัดวางวัตถุจัดแสดงเป็นหลัก ไม่มีการแบ่งพื้นที่ที่ออกเป็นสัดส่วนสำหรับจัดนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑสถาน หรือห้องจัดเก็บวัตถุจัดแสดง บางอย่างแต่อย่างใด ผังการวางตัววางไปแนวกับปีกอาคาร 2 ชั้น ไม่มีการจัดแบ่งพื้นที่ที่จัดแสดงเป็นการเฉพาะ

แผนผังที่ 4.7 แสดงแผนผังของอาคารพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร

6.) การจัดแสดง(Exhibition)ของพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาการจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1) เรื่องราวและศิลปวัตถุที่จัดแสดง

เรื่องราวและศิลปวัตถุที่จัดแสดง ภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร วัดพระเจดีย์ชวหลัง ไม่มีการกำหนดหัวข้อเรื่องและนำเสนอเรื่องราวที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆที่มีอยู่ตามสะดวก ทั้งในผู้จัดแสดงหลัก จำนวน 19 หลังและส่วนหนึ่งจัดวางภายนอกตู้จากการสัมภาษณ์พระราชจินดา นายเอก เจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ชว พบว่าวัตถุจัดแสดงภายในอาคารมีวัตถุจัดแสดงที่สำคัญ อาทิ พญาครุฑแกะสลัก จากศาลากลางจังหวัดหลังเก่า ผ้าตั้งธรรมสร้างจากทองคำ นอกจากนี้แล้วยังมีสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นของคหบดีชาวลำปาง จัดแสดง อาทิ สลุงเงิน ชั้นน้ำพานรองเงิน เครื่องประดับที่สร้างจากเงิน ซึ่งเป็นงานประณีตศิลป์ ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม อาทิ คันทวย ช่อฟ้าวิหารเก่า

6.2) การออกแบบและการจัดแสดง

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาการออกแบบและการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนคร ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

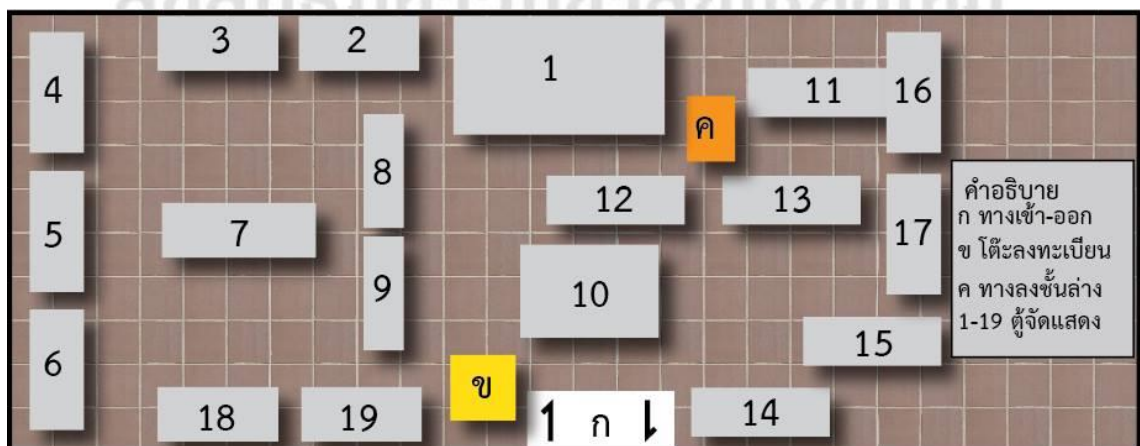
วิธีการจัดวางหรือจัดแสดงศิลปวัตถุ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนคร ส่วนมากเป็นวัตถุจัดแสดงชิ้นเล็ก การจัดแสดงจึงจัดแสดงในตู้ การจัดวางวัตถุจัดแสดงในตู้ มีการคั่นแยกวัตถุจัดแสดงเป็นหมวดหมู่ อาทิ เหรียญกษาปณ์ เครื่องปั้นดินเผา ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม ลักษณะของผู้จัดแสดงมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับผู้บริจาค กรณีวัตถุจัดแสดงชิ้นใหญ่ ใช้วิธีการจัดวางบนพื้น

ภาพที่ 4.41 วิธีการจัดวางหรือจัดแสดงศิลปวัตถุ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนคร

6.2.1) แผนผังการจัดแสดง

ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาแผนผังการจัดแสดงศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนคร ซึ่งมีการจัดแสดงเฉพาะในอาคารพิพิธภัณฑ์ ชั้น 2 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แผนผังที่ 4.8 แผนผังการจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนคร

แผนผังดังกล่าวนี้จำลองจากการจัดแสดง ณ ปัจจุบันของพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร จะเห็น ว่าเมื่อผู้เข้าชมเดินเข้าไปในอาคาร ชั้น 2 ด้านซ้ายมือ จะพบ โต๊ะลงทะเบียน จากนั้นด้านซ้ายมือ ทั้งหมดจะมีผู้จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ต่างๆภายในตู้จัดแสดง ด้านขวามือก็จะมีผู้จัดแสดงจัดแสดง วัตถุต่างๆเช่นกัน ซึ่งทำให้เห็นว่าไม่มีการวางแผนผังการจัดแสดงที่แน่นอน เพียงแต่จัดวางตามความ เหมาะสมของพื้นที่ที่มีอยู่และตามสะดวก

ภาพที่ 4.42 แสดงภาพแผนผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร (ด้านซ้าย)

ภาพที่ 4.43 แสดงภาพแผนผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานเขलगคนคร(ด้านขวา)

6.2.2) การจัดวางศิลปวัตถุ

1) การจัดวางศิลปวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์

1.1) จัดวางศิลปวัตถุนอกตู้

การจัดวางศิลปวัตถุ พบว่ามีวัตถุจัดแสดงหลายชิ้นที่จัดวางนอกตู้ อาทิครุฑไม้แกะสลักซึ่งมีขนาดใหญ่ ทางพิพิธภัณฑ์เลือกที่จะจัดวางศิลปวัตถุดังกล่าววนอกตู้จัดแสดง โดยยึดห้อยติดกับผนัง นอกจากครุฑแล้วยังมีนาฬิกาตุ้ม ผนังที่ระลึก หงส์ไม้แกะสลัก ช้างแกะสลัก ภาพถ่ายเก่า วิทยุเครื่องเสียง ซึ่งจัดวางนอกตู้จัดแสดง

1.2) จัดวางศิลปวัตถุในตู้

การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ มีจำนวน 19 หลัง ผู้ศึกษาพบว่ามีการจัดวางศิลปวัตถุต่างๆ ดังนี้

- 1) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ ที่ 1 จัดวางพระพุทธรูป
- 2) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ ที่ 2 เครื่องใช้ที่สร้างขึ้นจากทองเหลืองประเภทต่างๆ อาทิหม้อ แจกัน ถาดทองเหลือง
- 3) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 3 เหรียญกษาปณ์ พระบูชา
- 4) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 4 จัดวางเครื่องเงิน
- 5) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 5 จัดวางศาสตราวุธ
- 6) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 6 จัดวางเครื่องปั้นดินเผา กล้องยาสูบ
- 7) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 7 จัดวางชิ้นส่วนไม้แกะสลัก
- 8) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 8 จัดวางเครื่องไม้แป้น
- 9) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 9 จัดวางงานประณีตศิลป์
- 10) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 10 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 11) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 11 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 12) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 13) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเครื่องเงิน
- 14) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 15) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 16) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 17) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 18) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเหรียญกษาปณ์
- 19) การจัดวางศิลปวัตถุในตู้ที่ 12 จัดวางเหรียญกษาปณ์

6.2.3) ระบบแสงสว่างและความปลอดภัย

1) ระบบแสงสว่าง

ระบบแสงสว่างที่ใช้เป็นระบบแสงสว่างที่ผสมผสานกับธรรมชาติกับแสงสว่างประดิษฐ์ โดยในเวลากลางวันที่มีการเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์จะมีการเปิดไฟและการใช้แสงจากหลอดนีออน จำนวน 10 ชุด ไม่มีการใช้แสงสปอร์ตไลท์เน้นวัตถุ

2) ระบบความปลอดภัย

การรักษาความปลอดภัยจะมีการติดเหล็กดัดที่หน้าต่างทุกบาน ส่วนกล้องวงจรปิดมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดทั้งภายในและภายนอกของตัวอาคารพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 4.44 การติดตั้งเหล็กดัดช่องหน้าต่างในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานเขลางคนคร

ภาพที่ 4.45 ระบบการรักษาความปลอดภัยการติดตั้งกล้องวงจรปิด

6.2.4) คำอธิบายประกอบการแสดง

คำอธิบายประกอบการจัดแสดง พิพิธภัณฑสถานเขलगนครพบว่ามีการนำกระดาษสี กระดาษขนาดA4พิมพ์ด้วยหมึกสีเข้ม ระบุชื่อวัตถุจัดแสดง คุณสมบัติบางส่วนของคำอธิบายประกอบการแสดง มีเพิ่มชื่อและนามสกุล ระบุ ปี พ.ศ. ที่มอบวัตถุจัดแสดงให้กับพิพิธภัณฑ

ภาพที่ 4.46 แสดงคำอธิบายประกอบการแสดงพิพิธภัณฑสถานเขलगนคร

ภาพที่ 4.47 แสดงคำอธิบายประกอบการแสดงพิพิธภัณฑสถานเขलगนคร

6.2.5) สื่ออื่นๆ ประกอบการจัดแสดง

สื่ออื่นๆนอกจากคำอธิบายประกอบการจัดแสดงแล้ว ไม่พบว่ามีบริการผู้เข้าชมด้วยเอกสารแผ่นพับ สื่อทางวิดิทัศน์ หนังสือ ที่สามารถช่วยให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานสามารถเรียนรู้ถึงต่างๆได้ด้วยตัวเอง

6.4) การวิเคราะห์การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น

หัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมของการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน ตามหลักการของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถานอย่างไร ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1) กำหนดเรื่องราวการจัดแสดง

การกำหนดเรื่องราวการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น ไม่มีการกำหนดหัวเรื่อง เป็นการจัดแสดงไปตามศิลปวัตถุ

2) การออกแบบการจัดแสดง

การจัดแสดง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น ไม่มีการออกแบบการจัดแสดง การจัดวางศิลปวัตถุเป็นไปตามสะดวก

3) ระบบแสงสว่างและความปลอดภัย

ระบบแสงสว่างที่ใช้เป็นระบบแสงสว่างที่ผสมผสานกับธรรมชาติกับแสงสว่างประดิษฐ์ โดยในเวลากลางวันที่มีการเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์จะมีการเปิดไฟและการใช้แสงจากหลอดนีออน จำนวน 10 ชุด ไม่มีการใช้แสงสปอร์ตไลท์เน้นวัตถุ การรักษาความปลอดภัยจะมีการติดเหล็กดัดที่หน้าต่างทุกบาน ส่วนกล้องวงจรปิดมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดทั้งภายในและภายนอกของตัวอาคารพิพิธภัณฑ์

4) คำอธิบายประกอบการจัดแสดง

คำอธิบายประกอบการจัดแสดง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่นพบว่ามีจำนวนป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดง ไม่สอดคล้องกับวัตถุที่จัดแสดง ลักษณะของป้ายประกอบคำอธิบายการจัดแสดง มีขนาดเล็ก การจัดพิมพ์ตัวอักษรซึ่งพิมพ์ด้วยหมึกลงบนกระดาษสี กระดาษขนาด A4 ปัจจุบันอักษรซีดจาง ผู้เข้าชมไม่สามารถอ่านเพื่อทำความเข้าใจได้

5) สื่ออื่นๆ ประกอบการจัดแสดง

สื่ออื่นๆ นอกจากคำอธิบายประกอบการจัดแสดง ไม่พบว่ามีบริการผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ด้วยสื่อประเภท แผ่นพับที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ บอร์ดนิทรรศการถาวร หรือบอร์ดนิทรรศการชั่วคราว คู่มือนำชม สื่อทางวิทัศน์ หนังสืออ้างอิงที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งสื่อเหล่านี้เป็นประโยชน์สำหรับผู้เข้าชมที่ต้องการเรียนรู้เรื่องราวของพิพิธภัณฑ์

7) การบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานเขलगนคร

7.1) ผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑสถานเขलगนคร วัดพระเจดีย์ชวหลัง มีพระราชจินดานายก เจ้าอาวาสวัด เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานในการบริหาร ท่าน ได้มอบหมายภารกิจด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ ให้กับ พระครูไพจิตเมตตยาทร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปที่ 4 เป็นผู้รับผิดชอบดูแลบริหารจัดการทั้งหมด โดยมีอาจารย์บุญส่ง ภูวังหม้อ เป็นที่ปรึกษา

แผนผังที่ 4.9 แผนผังการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานเขलगนคร

7.2 คณะทำงานและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ

- พระราชจินดานายก เจ้าอาวาสวัดทำหน้าที่ประธานบริหารจัดการพิพิธภัณฑ จัดหาทุนทรัพย์สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ
- พระครูไพจิตเมตตยาทร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปที่ 4 ทำหน้าที่ดูแลบริหารจัดการพิพิธภัณฑ การเปิด-ปิดพิพิธภัณฑ การทำความสะอาดพิพิธภัณฑ งานด้านธุรการ
- อาจารย์บุญส่ง ภูวังหม้อ ไวยาวัจกร ทำหน้าที่จัดโครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อย และเป็นวิทยากรนำชมพิพิธภัณฑ ตลอดจนประสานเรื่องการจัดหาอาหารว่าง เครื่องดื่มไว้บริการสำหรับคณะกลุ่มบุคคล หน่วยงาน ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ

7.3) การตลาดและประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์กิจกรรม ภารกิจต่างๆของพิพิธภัณฑ ทางวัดได้จัดให้มีป้ายอักษรวิ่งไฟฟ้าแจ้งเวลาการเปิด-ปิดพิพิธภัณฑ และการเชิญผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑแห่งนี้ นอกจากนี้ป้าย

ประชาสัมพันธ์นี้แล้ว บริเวณ ชั้นล่างของอาคารพิพิธภัณฑ์ยังมีป้ายชื่อพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ ป้ายเชิญชมพิพิธภัณฑ์ การตกแต่งสถานที่อย่างน่าสวยงาม นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์สถานเขलगนครยังเป็นเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้เผยแพร่ข้อมูลเบื้องต้นในเว็บไซต์ของศูนย์

ภาพที่ 4.48 ป้ายพิพิธภัณฑ์สถานเขलगนคร

ภาพที่ 4.49 ป้ายอักษรวิ่งพิพิธภัณฑ์สถานเขलगนคร

7.4) งบประมาณและรายได้

งบประมาณและรายได้ของพิพิธภัณฑ์สถานเขलगนคร ทางวัดได้ติดตั้งตู้บริจาคภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ซึ่งในแต่ละเดือน จะมีเงินบริจาคราว 3,000 บาท ซึ่งรายได้ในส่วนนี้อาจไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ รายได้ในส่วนนี้จะป็นค่าไฟฟ้า ค่าบำรุงซ่อมแซมระบบการรักษาความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ์

7.5) วิเคราะห์การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สถานเขลางคนคร

จากข้อมูลการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สถานเขลางคนครพบว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีปัญหา 2 ส่วน ที่ทำให้การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ไม่บรรลุเป้าหมาย ส่วนแรกคือ การบริหารจัดการเนื่องจากวัดไม่มีกำลังคนที่จะดูแลและบริการ จึงทำให้ไม่สามารถเปิดบริการและบำรุงรักษาพิพิธภัณฑ์วัดได้อย่างสม่ำเสมอ ส่วนที่สองคือ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ ที่มีสภาพการจัดแสดงที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีเรื่องราว และสื่อความรู้ที่เหมาะสม จึงทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร

4.4 วิเคราะห์ความสำเร็จและปัญหาของพิพิธภัณฑ์วัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

หัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมของพิพิธภัณฑ์วัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยสรุปจากผลการศึกษาดูอย่างพิพิธภัณฑ์วัดทั้ง 3 แห่ง ทั้งทางด้านการจัดแสดงและบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการของพิพิธภัณฑ์ ว่าประสบผลสำเร็จและมีปัญหาประการใด เพื่อจะได้เป็นข้อมูลประกอบการเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางต่อไป ซึ่งผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 ความสำเร็จของพิพิธภัณฑ์วัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสม บางแห่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลางเมืองนครลำปาง เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวทางศิลปวัฒนธรรมของเมืองนครลำปาง นอกจากทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว พบว่าพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ยังทำหน้าที่ เป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงสิ่งของที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่น อาทิ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดีภาคเหนือ ศิลปะในประเทศไทย จัดรวบรวมเครื่องใช้ของเจ้านายฝ่ายเหนือ เครื่องใช้พื้นบ้านที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น งานประณีตศิลป์ของท้องถิ่นที่หาชมยาก วัตถุจัดแสดงเหล่านี้สามารถหาชมได้ ภายในพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งวัตถุจัดแสดงที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเป็นสื่อที่บอกเล่าความรุ่งเรืองของเมืองนครลำปางเป็นฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นนครลำปาง นำมาสู่ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ในกลุ่มพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวทางศิลปวัฒนธรรมของเมืองนครลำปาง จากสถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ทั้ง 3 แห่งที่ทำการศึกษา พบว่าปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนผู้เข้าชมทั้งสิ้น 5,000 ราย ซึ่งเป็นบทพิสูจน์ให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นแม้จะ ไม่มีความสมบูรณ์นัก

4.4.2 ปัญหาของของพิพิธภัณฑวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พิพิธภัณฑวัดในภาพรวมของพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีปัญหาของการจัดการทั้งในด้านการบริหารจัดการและการจัดแสดงที่ทำให้ ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการของพิพิธภัณฑ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ของแต่ละวัดมาสรุปเป็นภาพรวม)

1) ปัญหาในการบริหารจัดการ

ปัญหาในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่อุปสรรคที่ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คือ ประชากรในชุมชนท้องถิ่นจำนวนมากไม่ทราบ หรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดตั้งและการดำเนินงานของพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

นอกจากนี้พบว่าปัญหาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น คือ

- ขาดงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ
- ไม่มีผู้รับผิดชอบดูแลโดยตรง
- ขาดผู้ทำหน้าที่ประสานงานหรือผู้นำชม

2) ปัญหาในการจัดแสดง

พิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าไม่มีการกำหนดหัวเรื่องและเรื่องราวที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆที่มีอยู่ตามสะดวกส่งผลให้พิพิธภัณฑไม่ประสบผลสำเร็จวิธีการจัดแสดงและนำเสนอส่วนใหญ่เน้นตัววัตถุจัดแสดง สิ่งของเครื่องใช้ วัตถุจำลอง มาจัดแสดง เต็มพื้นที่ภายในอาคารพิพิธภัณฑไม่มีการคัดแยกประเภทหรือแบ่งหมวดหมู่ที่ชัดเจน ไม่มีการวางแผนการใช้สอยพื้นที่ของอาคารพิพิธภัณฑ เรื่องสัดส่วนของพื้นที่ใช้สอย ผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นปัญหาในการจัดแสดงไว้ดังนี้

1. การจัดวางศิลปวัตถุจัดแสดง
2. สื่อในการเรียนรู้เพิ่มเติม อาทิ นิทรรศการทั้งแบบถาวรหรือแบบชั่วคราว
3. คำอธิบายประกอบการจัดแสดง แผ่นพับ คู่มือนำชม
4. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เข้าชม อาทิ ที่ติดต่อสอบถาม ที่รับฝากของ เก้าอี้นั่งพักผ่อน บริเวณที่ตั้งแผนผัง แผนที่พิพิธภัณฑ
5. ระบบแสงสว่าง อาทิการจัดแสงวัตถุที่จัดแสดงแสงสว่างทั่วไปในอาคารพิพิธภัณฑ
6. ระบบป้องกันภัย อาทิ การรักษาความปลอดภัยทั่วไป ระบบป้องกันภัยจากอัคคีภัย

จากการศึกษา พิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางสภาพปัญหาการ
จัดแสดงที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ของวัดไม่ประสบผลสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้และความ
เพลิดเพลิน

ภาพที่ 4.50 การจัดแสดงวัตถุจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม

ภาพที่ 4.51 การจัดแสดงวัตถุจัดแสดงพิพิธภัณฑ์วัดลำปางกลางตะวันออก

ภาพที่ 4.52 การจัดแสดงวัตถุจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานเขलगคนกร วัดพระเจดีย์ชาวหลัง